

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 36 (445) | ГОД IX | 6 ВЕРАСНЯ 1964 г. | ЦАНА 60 ГР

І ЗНОЎ ЗА ПАРТАМІ

Фота В. Рудчык

НА ЗЯМЛІ ЎЛАСНАЙ

Нямецкі магнат барон фон Мантойфель не вельмі цікавіўся сваім амаль 500-гектаровым маёнткам у Дабрынеўцы, што за Заблудавам. Спасылаючыся на арэндатараў, заглядаў сюды ўсяго некалькі разоў у год — найчасцей летам на канікулы.

Фальварчным батракам ад гэтага лягчэй не было. Працаваць прыходзілася аднолькава цяжка, нават яшчэ цяжэй; трэба было зарабіць на гулянкі барона і на салодкае жыццё яго арэндатара. Плата пры тым заставалася нязменнай. Пастаянны здаровы рабочы, які і за касой, і за плугам, і з цэпам цэлы дзень без перапынку спраўляўся, мог зарабіць у барона фон Мантойфля не больш двух злотых грашыма і двух кілаграмаў жыта.

Многа гэта, ці мала? Старэйшыя людзі самі могуць асудзіць. Малодшым трэба ведаць, што за два злотых можна было, для прыкладу, купіць 2 кг цукру, або дваццаць булачак, такіх што цяпер па 50 гр. Цяпер, самі ведаеце, не знойдзеце чалавека, які захацеў бы ісці на цэлы дзень касіць, не атрымаўшы прынамсі сто злотых. А зараз за сто злотых купіць чалавек не два, але амаль 8 кілаграмаў цукру і не 20, а дзесяць раз больш булачак.

(Працяг на стар. 5)

Гэты скромны камень у Дабрынеўцы — знамянальны помнік. Ён прыпамінае ўсім, што 20 год таму назад беззямельныя сяляне атрымалі тут упершыню зямлю ад сваёй народнай дзяржавы.

МІЛЬЯНЕРЫ

Жыхары вёскі на кожным кроку сустракаюцца з дзейнасцю гмінных кааператываў сялянскай самадапамогі. Цяпер проста нельга ўявіць сабе нашай вёскі без ГС-аў. Як старыя грушы ў палявую мяжу глыбока ўрасліся яны ў жыццё селяніна. Іх корні сягаюць першых пасляваенных гадоў. Тады гмінныя кааператывы сялянскай самадапамогі з'ўляліся арганізацыяй не толькі гандлёвага характару. На першы план высоўваўся палітычны змест іх дзейнасці. Крама ГС-у бараніла селяніна перад спекулянтам і перад прыватным гандляром, які сялянскай крыўдай да вайны набіваў сабе кішэні. Таму ўсюды, дзе толькі маглі, банды нішчылі і абкрадалі вясковыя крамы пад шыльдай Саюза сялянскай самадапамогі.

Цяпер на тэрыторыі Беластоцкага ваяводства існуе каля 2,5 тысяч вясковых крамаў, а членскія ўступныя ўзносы далёка перасягнулі 20 мільёнаў злотых. Ваяводскі саюз гмінных спулдзельняў сялянскай самадапамогі — багацей, якіх нямнога на Беласточчыне. Грошы ў яго лічацца на дзесяткі мільёнаў. Баланс 1963 года, для прыкладу, замкнуўся ў яго сумай у звыш 200 мільёнаў злотых.

(Працяг на стар. 4)

ПРА ЦЯЛУШКІ І ПРА ГІСТОРЫЮ

Гісторыя, вядома, якая яна: заўсёды ідзе наперад, гісторыя, кажуць, не паўтараецца, а законы гісторыі няўмольныя.

А Цялушкі — невялікая вёска над ракою Нарваю. Жывуць цялушэцкія сяляне наогул спакойна, аруць пясчаны грунт і не маюць нават часу думаць аб гісторыі і яе прысудах.

Сёння аднак нядзеля, людзі павыходзілі на вуліцу, можна прысесці на лаўцы ля плоту і пагутарыць з кім-небудзь аб чым-небудзь.

— Паглядзі, што дзеецца, — сказаў да мяне цялушэцкі дзядзька (гэты, што на здымку), калі я прысеў ля яго. Па вуліцы з рохатам праімчаліся адзін за другім тры матацыклы. — Пабач, што дзеецца, — паўтарыў дзядзька, — ганяюцца, што па вуліцы страшна прайсціся. А пяцьдзесят гадоў таму назад у Цялушках адзін толькі веласіпед быў. Мой брат меў.

(Працяг на стар. 4)

ЦІШЭЙ ЕДЗЕШ — ДАЛЕЙ БУДЗЕШ

Вядомым было толькі, што ён прыедзе гайнаўскім поездам, у 15 гадз. Яго выгляду я не ведаў. У ценю прыдарожнага дрэва хвіліны здаюцца вечнасцю... Насупраць, у вітрыне крамы беляціць халат прадаўшчыцы Любы, якая памагае мне знайсці яго, Уладзіміра Патэюка, прэзеса сельскагаспадарчага гуртка ў Арэшкаве. Паглядае на прахожых — суседзяў. Яшчэ мінута, другая...

Ёсць, гэта ён: да мяне падыходзіць мужчына сярэдніх год, з энергічным тварам. Размашыста вітаемся, знаёмімся.

— Ага, вы з «Нівы»...

Ул. Патэюк адразу, без лішніх уступаў, пачынае дзелавую размову:

— Вось, у Гайнаўцы ў павятовым «кулку» не хацелі прадаць Арэшкаву другой малацілкі; пыталі, ці выпрацуем на ёй 200 гадзін... Зрэшты, глупства, папыталі - папыталі і далі — прадалі. Але як, браток, трактара выбаяваць!? Бачыце, у нас палосак няма даўно. зямля скамасаваная, эх, патрэбен жа нам такі трактарок да зарэзу... пакуль што няма іх...

(Працяг на стар. 5)

В. Сапоцька: ПРАЦА РАСПАЧАТА і ШТО ДАЛЕЙ?

А. Харкевіч: АДЫЙШЛІ ТЫЯ ГАДЫ.

Э. Радзевіч: ВЯЛІКІ КОЗЫР.

С. Яновіч: ЛАСІНКУ РАТУЕ ЧАС.

Дзядзька з Цялушак, які расказаў мне пра цялушэцкую старыну. фота аўтара

Прыпомнім верасень

1 верасня мінула 25-ая гадавіна пачатку другой сусветнай вайны. Старшае пакаленне добра памятае той верасень 1939 года і ўсю велічыню людскога гора і знішчэння, якое прынесла страшэнная вайна. Больш 30 мільёнаў забітых (у тым ліку 6 мільёнаў польскіх грамадзян), 100 мільёнаў раненых і калек.

Хвіліна задумы над тым трагічным вераснем заўсёды прыпамінае віноўнікаў гэтай трагедыі чалавецтва. Ніколі не перастанем ганьбіць гітлерызм і наогул фашызм. Варта ўспомніць толькі, напрыклад, тое, што больш палoвы нашых грамадзян загінула ў тыя дні. І не толькі для таго, каб аб гэтым ведалі сённяшнія першакласнікі, але і для іх бацькоў, якія ведаюць аб верасні 1939 года і II сусветнай вайне пераважна з кніжак. Аб чым, напрыклад, можа ім сказаць дата 24 кастрычніка 1938 года? А старэйшае пакаленне ўжо тады перажыло хвіліны зланеснага непакою. 24 кастрычніка, праз месяц пасля мюнхенскага падзелу Чэхаславакіі, міністр замежных спраў нямецкага Рэйху Рыбентроп упершыню афіцыяльна высунуў патрабаванне, каб Польшча аддала Гданьск і так званы паморскі калідор.

Гітлераўскія фашысты, навязаўшыя свету II сусветную вайну, гарэлі нянавісцю да дэмакратыі, свабоды і прагрэсу. Гітлерызм выдумаў для сябе свет, у якім мела б права на шчасце толькі невялічкая група энтузіястаў фашызму. Для мільёнаў іншых людзей прызначаліся печы крэматорыяў, а ў лепшым выпадку — нявольніцтва. І да гэтага свайго свету гітлерызм упарта імкнуўся. Нападам на Польшчу гітлераўцы сарвалі ўсе версальскія дагаворы: узброіліся да зубоў, захапілі Аўстрыю, Чэхаславакію, раён Клайпеды. Заходнія палітыкі глядзелі на ўсё гэта праз пальцы, верылі, што гітлераўская агрэсія абміне іх дзяржавы, што будзе накіравана выключна на Савецкі Саюз. Рэакцыйныя палітыкі не прадбачылі, што фашызм рыхтуе ўсяму свету. Пры сутыкненні з фашызмам не ўстаялі дыпламатычныя калькуляцыі. Аб гэтым трэба памятаць сёння, праз 25 год, і заўсёды аж да часу, калі фашызм стане архаічным паняццем.

На жаль, сёння яшчэ фашысцкая свастыка з'яўляецца вялікім сімвалам для людзей, якія прагнуць славы і ўлады. Фашызм яшчэ мае сваіх прыхільнікаў, у некаторых краінах абедзвюх Амерык і больш за ўсё ў Заходняй Германіі. Прыхільнікі гэтай ідэалогіі неаднаразова стараюцца выбеліць віноўнікаў выбуху II сусветнай вайны. На старонках заходнегерманскіх газет і сёння можна знайсці нямала артыкулаў аб тым, што мінуўшую вайну развязаў не гітлерызм, а гэта была міжнародная змова супроць немцаў, каб зганьбіць іх. Найбольш рэвізіяніcцкая (у інтэрпрэтацыі гісторыі) і ваяўнічая газета «Дойчэ Нацыональ унд Зольдатэн Цайтунг» піша, што Гітлер быў вымушаны аб'явіць Польшчы вайну, бо тая праявіла «поўную няўступчывасць і адсутнасць зразумення для нямецкіх інтарэсаў». Той самы змест можна прачытаць у заходненямецкіх падручніках навейшай гісторыі. Вывучаюць іх заходненямецкія дзеці, для якіх, як і для нашых, верасень 1939 года — гэта даўнішняе мінулае. Мэта такой навукі вельмі відавочная, але іменна таму нельга перастаць прыпамінаць праўды аб тым верасні.

Гаворачы аб мэце, да якой імкнуцца заходнегерманскія фальсіфікатары, варта прывесці нядаўнае выказванне прафесара Гола Мана, сына вялікага нямецкага пісьменніка Томаса Мана. Ён сказаў: «Германія развязала I сусветную вайну, бо хацела пашырыць свае калоніі і ў выніку страціла ўсе свае завяванні ў Польшчы. Германія развязал II сусветную вайну, бо хацела забраць назад адабраную тэрыторыю і ў выніку «дабілася» перасоўкі граніц на Одры і Нысе. Ці цяпер, імкнучыся да трэцяй вайны ў імя звароту страчаных зямель, Германія не павінна падумаць, што яе граніцы могуць перасунуць на Рэйн?»

Не хочам пацвярджаць гэтае пытанне, бо нам чужая сама думка аб вайне, бо хочам, каб думку аб ёй адкінуў кожны чалавек.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

ВЕСТКІ, БССР

(АД НАШАГА СПЕЦЫЯЛЬНАГА КАРЭСПАНДЭНТА)

СТАРАЖЫТНАМУ ГОРАДУ 20 ГОД

Віцебск залічаецца да старэйшых гарадоў Беларусі. Заснаваны ён у 1021 годзе над ракой Віцьбай. Ад назвы ракі паходзіць і назва горада. Віцебшчына дала выдатных дзеячоў беларускай культуры XVI стагоддзя: Георгія Скарыну і Сямёна Полацкага. У 1812 годзе ў адлегласці 20 кілометраў ад Віцебска ў аколіцах Астроўна мясцовае насельніцтва нанясло вялікі ўрон напалеонаўскім войскам. У Віцебску ў знак перамогі над Напалеонам стаіць высокі помнік.

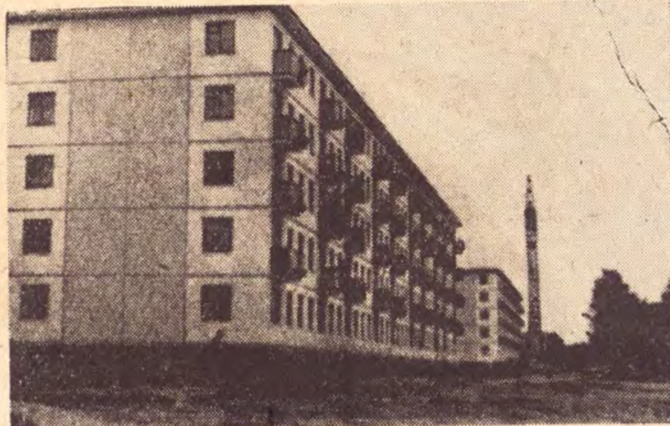
У час нямецкай акупацыі на Віцебшчыне шырока разгарнуўся партызанскі рух. Будучы ў Віцебску нам прышлося гаварыць з многімі партызанамі, мужчынамі і жанчынамі, якія бралі ўдзел у абароне айчыны і свайго горада. Слухалі мы расказ героя Савецкага Саюза, камісара партызанскай брыгады — Рычарда Уладзіслававіча Шкрэды, які расказваў аб змаганні з немцамі мясцовага насельніцтва. Тут на Віцебшчыне праславіліся гераічнымі подзвігамі Ф. Т. Блахін, які з салдатамі ўратаваў ад ўзрыву мост праз заходнюю Дзвіну. К. С. Заслонаў — камандзір партызанскай брыгады, вядомы з кінафільма, М. Ф. Шмыраў (Бацька Мінай) — камандзір першай беларускай партызанскай брыгады, В. З. Харужая — кіраўнік падпольнай групы ў Віцебску і многа, многа іншых герояў Савецкага Саюза.

На 15 студзеня 1944 года ў Полацка-лепельскім краі налічвалася 16 партызанскіх брыгад, аб'ядноўваючых 17 тысяч байцоў і камандзіраў. Для барацьбы з народнымі мсціўцамі гітлераўцы вымушаны былі адцягнуць з фронта вялікія сілы. Толькі вясною 1944 года фашысцкае камандванне кінула супроць віцебскіх партызан 7 дывізій і дзесяткі СС-аўскіх палкоў, у суме больш ста тысяч чалавек.

За перыяд акупацыі нямецка-фашысцкія варвары поўнасцю разбурылі гарадскую гаспадарку і культурныя каштоўнасці. Усе заводы, фабрыкі, інстытуты, школы, шпіталі, тэатры, водаправод, зялёныя насаджэнні цалкам былі знішчаны. Жылога фонда, і то пераважна па акраінах горада, асталося толькі сем працэнтаў. Віцебск у той час выглядаў як груда развалін.

Немцы вымардавалі таксама людзей. Масавыя расстрэлы адбываліся пераважна ў двух месцах. У адным замардавана і расстрэлена 70 тысяч чалавек, а ў другім — больш як 70 тысяч. Зараз стаяць там помнікі. Толькі 118 чалавек дачакалася ў Віцебску вызвалення. Да вайны жыло тут 170 тысяч.

Пасля вызвалення трэба было занава будаваць горад, у якім засталося некалькі дамоў і тыя патрабавалі капітальнага рамонту.

Віцебск. Новыя жылыя дамы.

З таго часу мінула 20 год. За 20 год цітанічна многа зроблена тут.

На прыёме ў намесніка старшыні Віцебскага гарадскога выканаўчага камітэта І. Б. Тучусшова і старшыні прамысловага абласнога савета прафсаюзаў М. П. Разтаргуева і галоўнага архітэкта горада І. П. Маскалёва мы з захапленнем слухалі, як з попелу і руін падымаўся новы Віцебск. Зараз у Віцебску працуе 18 заводаў, 17 фабрык, 9 камбінатаў. Выпуск валавай прадукцыі ў 1963 годзе дасягнуў 184,2 працэнтаў даваеннага ўзроўню.

Агромная работа праведзена па адбудове гарадской гаспадаркі. І так: дзейнічае цяпер чатыры вышэйшыя ўстановы, 12 сярэдніх спецыяльных і прафесіянальна - тэхнічных школ, 27 школ усеагульнага навучання, 73 дзіцячых дашкольных устаноў, 2 гасцініцы, 12 бальніц, 20 паліклінік, 2 тэатры, 8 кінатэатраў, 2 палацы піянераў і школьнікаў, 11 дамоў культуры і клубаў, 10 лазняў, 2 пральні і г.д. У горадзе ходзяць трамваі (6 маршрутаў) і 74 аўтобусы. Ёсць 6 паркаў, 33 скверы і бульвары. Займаюць яны плошчу 186 гектараў.

Надзвычай цікавы і багаты ў Віцебску краязнаўчы музей. У ім дакладна можна пазнаёміцца з флорай і фаўнай Віцебшчыны, а таксама з яе гісторыяй дарэвалюцыйнага і савецкага перыяду, у тым ліку і гадоў нямецкай акупацыі. Зараз ператвораны ў музей засценкі і падвалы, былая турма гестапа, дзе карнікі здзекваліся і замучвалі патрыётаў Віцебшчыны. У гэтых засценках загінула вядомая нашым чытачам з многіх публікацый Вера Харужая.

Горад мае таксама сваіх пісьменнікаў і мастакоў. Карціны мастакоў дэманструюцца ў спецыяльнай зале да выставак. Вялікае захапленне вы-

(Працяг на стар. 4)

СПОРТ

8.000.000 НА СТАРТ!

1 верасня 8 мільёнаў 200 тысяч вучняў школ розных тыпаў і ступені пачало новы школьны год.

Першы дзень школы быў таксама днём старту для шматлікіх школьных спартыўных гурткоў, для моладзі, якая пры дапамозе настаўніка фізкультуры дбае аб раўнамернае развіццё духа і цела.

Школьны спорт з'яўляецца яшчэ надалей кволаю раслінаю, якая не развіваецца так, як яна павінна развівацца. Я ведаю, што існуюць вялікія аб'ектыўныя цяжкасці, якія не дазваляюць на ўвядзенне ў праграму большай колькасці гадзін прысвечаных фізічнаму выхаванню. Аднак ведаем, што нават і гэтыя ўрокі могуць адыграць вялікую ролю з умоваю, што будуць адпаведна выкарыстаны, што не будуць заменены на практычныя заняткі іншага тыпу, або на тэарэтычныя ўрокі матэматыкі, біялогіі і т.п. Адным словам, у шматлікіх школах да фізкультуры адносяцца як да дадатку да перагружанай праграмы.

Вартасць і папулярнасць фізкультуры ў школе залежыць таксама ад матэрыяльных умоў, у якіх настаўніку фізкультуры прыходзіцца працаваць, ад гімнастычнай залы, спартыўнай пляцоўкі, спартыўных прыбораў. словам ад усяго таго, што можна назваць базай. Можна сказаць, што амаль кожная школа мае мажлівасці зрабіць спартыўную пляцоўку да агульных гульняў, трамплін, бегавую дарожку. Аднак з умоваю, што гаспадары школы — дырэктары і бацькоўскія камітэты правільна ацэняць фізічнае выхаванне вучня ў роўнай ступені з разумовым выхаваннем. У асноўным грашовыя сродкі, якія дае ГККФіТ у распараджэнне ведамства асветы на неабходнае спартыўнае будаўніцтва, дазваляюць на заспакаенне патрэб перш за ўсё адкрытага абсталявання. Горш справа выглядае з заламі. У гэтым выпадку суцяшальным з'яўляецца той факт, што ў новым школьным будаўніцтве спартыўная зала з'яўляецца таксама важнай як і іншыя майстэрні.

Жадаем, каб кадры самаадданых настаўнікаў фізкультуры зрабілі ўсё, каб расла нам моладзь са свядомым розумам і спраўнымі мускуламі, якія спатрэбяцца не толькі ў спорце.

Л. ТАРАСЕВІЧ

НЕ ТАК ДАЎНО АДНАК...

АД НЕМЦАЎ ДА ПІЛСУДСКАГА

Як згодна сцвярджаюць гісторыкі, першыя пробліскі нацыянальнай свядомасці беларускага насельніцтва пачалі праяўляцца толькі на пачатку шасцідзесятых гадоў XIX стагоддзя. У часе студзеньскага паўстання 1863 г. Кастусь Каліноўскі ў «Мужыцкай Праўдзе» упершыню заклікае беларусаў да скансалідаванай барацьбы з царызмам за свае нацыянальныя правы. Дыскрымінацыйная палітыка царскай Расіі адносна палякаў у рознай ступені ахоплівала беларусаў. Таму ўсе нацыянальныя імкненні беларускага насельніцтва бязлітасна душыліся ў зародку. Рэвалюцыя 1905 г. выклікала часовае ажыўленне нешматлікіх асяроддзяў беларускай інтэлігенцыі, якія падняліся арганізаваць нацыянальную асвету. Далейшае развіццё нацыянальнага беларускага руху звязана з першай сусветнай вайной. Немцы, прагнучы здабыць уплывы беларусаў на акупаванай тэрыторыі, згаджаюцца на развіццё беларускай асветы і пакліканне ўстаноў, якія стваралі б выгляд дзяржаўнасці. Лютаўская рэвалюцыя ў Расіі вызваляе ўжо ў беларускім руху нацыяналістычныя тэндэнцыі. У сакавіку 1917 г. паклікана Нацыянальны камітэт Беларусі. У красавіку наступны з'езд стварыў Цэнтральную раду. Затым, ужо пасля пачатку сацыялістычнай рэвалюцыі, Цэнтральная рада заявіла аб «...неабходнасці неадкладнага стварэння беларускай нацыянальнай дзяржаўнай установы»[1]). Адначасова пачала выходзіць антысавецкая, антыпольская і пранямецкая газета «Гоман». Пастулат Цэнтральнай рады здзейснена пасля заняцця немцамі Мінска. Паклікана менавіта так званую Раду міністраў Беларускай народнай рэспублікі. Палітыка немцаў зводзілася да раздування беларускага нацыяналізму і да ўтрымання яго ў поўнай залежнасці ад Рэйху. Таму Рада Міністраў Б.Н.Р. мела абмежаваныя правы ў галіне дзяржаўнай адміністрацыі і апіралася поўнасцю на нямецкім насіллі. Варожасць беларускіх сялян да нямецкіх акупантаў, а затым і варожасць да імпартаванага немцамі беларускага нацыяналізму прычыніліся, што ў часе краху нямецкай акупацыі Б.Н.Р. не патрапіла ствbooрыць ні збройнай сілы, ні мясцовай адміністрацыі, ні масавага грамадскага руху, які б ставіў пастулат асобнай беларускай дзяржавы.

Крах нямецкай акупацыі не ўсамастойніў нацыянальных аспірацый беларускай інтэлігенцыі, толькі прымусіў яе змяніць арыентацыю, пачаткова на пранямецкую Літву, потым, пасля ўваходу польскіх войск на беларускую тэрыторыю — на Польшчу. Віленская беларуская рада склала на рукі Язэпа Пілсудскага мемарыял, які сцвярджаў, што «Віленская Беларуская рада спадзяецца, што Ваша Эксцэленцыя даламожа аб'яднаць усю Беларусь і адбудаваць яе як незалежную дзяржаву, вузамі суседства і дружбы злучаную з Польшчай, якой больш чым іншым народам вядомым ёсць, як цяжка жыць у няволі і быць падзеленым на часткі». [2])

Мемарыял Віленскай Беларускай рады хоць даволі моцна акцэнтаваў пастулат незалежнасці Беларусі, быў аднак выразнай прапановай супрацоўніцтва з Я. Пілсудскім і заахвочваннем да «аб'яднання» Беларусі пры дапамозе польскай зброі. Мемарыял Віленскай Б.Р. прасіў Пілсудскага, каб той лічыў яе адзіным прадстаўніком беларускага насельніцтва і ва ўсіх беларускіх справах звяртаўся толькі да яе. Канкурыруючай арганізацыяй быў Беларускі камітэт, якому старшынстваваў польскі абшарнік, член Дзяржаўнай думы, Раман Скірмунт.

Польская арыентацыя ў беларускім нацыянальным руху ў тым часе атрымала падтрымку амаль усіх больш менш вядомых правадыроў. Была яна на руку таксама леваму крылу лагера Пілсудскага, які быў за федэральную праграму аб'яднання Беларусі з Польшчай.

ЭДУАРД РАДЗЕВІЧ

1) B. Taraszkiewicz: „Białoruskie postulaty polityczne". Przymierze Nr. 3 z 29.8.1920 r.
2) B. Taraszkiewicz op. cit.

БЕЛАВЕЖА
орган літаратурна-мастацкага
АБ'ЯДНАННЯ ПРЫ ГП БГКТ № 69

І. Чыквін

XXI ВЕК

Дваццаць першы век,
як востры нож,
упадзе
на іншыя планеты.

Зямля
астанецца
далёкім Светам,
і не захочам ужо
яе трывожыць.

Мы
па касмічных траекторыях
пройдзем ў іншыя
галактыкі.

Сляды
Зямлі,
пакінем мы каторыя
будуць даўняй
чалавечай практыкай.

Трывожная раніца

Тамы музыкальнай
руды
па радыё сёння лілося
ў пакой.
Мой спакой —
у дым
разняслі.
У гадзін восем.

Забыты рок-н-ролл —
не мода.
Падаюць на талерцы
джаз,
як быццам лепш
у воду
ад летняга ўцячы
дажджу.

Развесіў вушы —
хай сохнуць.
І рукі на ложак —
хай спяць.
А ногі?
Цс! Каб яны здохлі!
Рвуцца на падлогу
танцаваць.

Бачу:
то ў гальванічных рухах,
то ў рэўматычным безмоўі
б'ецца
з арыштанцкім духам
арыштанцкае
здароўе.

Самасуд

Аднак
пакінуў я
сваё каханне
на дарозе,
каб нехта
знайшоў яго,
як кашалёк з грашыма;
Або —
пад грузам
свайго шчасця —
растаптаў
не глянуўшы,
якая там
таіцца сіла.

ЗМЯРКАННЕ

Нікога не будзе ўдома,
Апроч змяркання. Усюды
Яно нехайна, вядома,
Сталовую б'е пасуду,

Лезе на сцены няўмела,
Няўмела залазіць пад лаўку,
Дзе чорная цень прысела,
Каб прасядзець да ранку.

І водыр распусціць кіслы,
Ніадзе ступіць ужо не можаш.
Брыдзеш па пакоі, як Вісле,
І даплывеш на ложак.

Суседа кот запявае
Цыганскую нейкую песню...
Спаць, калі змяркаецца?
А змяркаецца хоць трэсні!

ЯНКА ЦЯЛУШЭЦКІ

АПОШНІ СЛЕД

Зямля рабілася ўсё бялейшай і бялейшай. Шумеў вецер у галінах дрэў, злосна выў у правадах, бразгаў веснічкамі ля хат і гнаў па белай роўнядзі пасля белыя халодныя камы снегу. Надвечар на двары станавілася цішэй і палягчэў мароз. Толькі сумётамі белымі-белымі, сіняватымі, з высокімі грэбнямі замяла завіруха дарогі, палі і маўкліва - акалелыя хаты. Над лесам, што падыходзіў да ракі Віці, ружовым полымем зыходзіў круглы месяц, робячы ўсё больш святлейшым наваколле. Дарога, што гублялася ў сумётах, стаяла апанаваная застыглай цішынёй, над ёй стаялі чорныя магутныя ствалы дрэў у белым убранні з бліскучых сняжынак. За шчокі прыемна шчыпаў марозік, тугая зямля аддавалася пад нагамі ціхім звонам. З неба нясмела па-ранейшаму падалі сняжынкі. Адна з іх упала на чалавека, які павольна рухаючыся, ішоў па дарозе, здалёк нагадваючы адзінокі ствол дрэва, што стаіць сярод поля. Чалавек не спяшаў, хаця ноч даўно ўсё спавіла ў сіняватую шэрасць. Вось ужо велізарная кучматая сасна адзінока стаіць воддаль на снежным узвышшы, што недалёк Круглага Ляска. Кроі яго застылі на момант, быццам застылае вецце падарожных бяроз, і відаць чалавек прыслухоўваўся да спакойнага шолаху ночы. А вось і першыя хаты ягонай роднай вёскі, дзе правёў маладыя гады яшчэ да вайны сваю маладосць. Гэты ўспамін сэрца напоўніў яго нечым ласкавым і прыгожым. Усё блізкае і знаёмае. Вось ён ля веснічак ацалеўшага дома, дзе пэўна жывуць яго сын Раман і яго жонка Галя. Адкуль жа ведае незнаёмы чалавек пра Рамана і Галю, як самых блізкіх і што яны іменна тут жывуць?! Сцяпан Ларывончык, гэта ён сам. Ён мае пасівелыя скроні пад шапкай-вушанкай і павольнасць яго рухаў надае яму старэчы выгляд. Яму даўно пераваліла на пяты дзесятак гадоў. Але з выгляду можна даць больш. Таму што яго вонкавы выгляд і нейкі ўнутраны цяжар перажыванняў робіць яго амаль дзядуляй. Сцяпан затрымаўся даўжэй ля дома, дзе жыў ужо яго сын, лёгка наткрануўся да акна і вочы яго ўпіліся ў цемрадзь шыбін. Дома ўсе спалі мірным сном. Недзе толькі забрахаў сабака адзін, другі і залівісты гул ўздрыгануў цішынёю ночы. Чалавечая постаць прыпала да акна шчыльна-шчыльна і злілася з ценем хаты. У вочы яго кінуўся лад і парадак. Агарод, панадворак і забудаванні, якія некалі належалі яму, вёў цяпер прыкладна яго адзіны родны сын, Раман. І сэрца заныла, нешта лагоднае і прыемнае апанавала чалавека. За шчасце сына адзінага, што мог толькі быць сведкай яго хвалюючых год і напамінаў яму ранейшае жыццё. Нейкі страх яшчэ авалодаў яго думкамі перад сустрэчай з чалавекам, то з другой стараны гарачая бацькоўская любоў да сына даводзіла да таго, што ён забываў і на страх і на сваё гора. Сын працуе на ягонай гаспадарцы і першы ў сельскагаспадарчым гуртку, што паўстаў зараз жа пасля вайны. Аб'ядналася ў гурток узаемадапамогі многа паасобных гаспадарак. Жонка яго, Галя — настаўніца мясцовай сямікласнай школы. Мужчына доўга потым глядзеў на вёску, дзе нарадзіўся і правёў большую частку жыцця. Тут пэўна забылі аб ім. Не ведаюць, што ён пасярод ночы турбуе цішыню вёскі брэхамі танклявых сабак. Сын пэўна думае, што загінуў ягоны бацька ад нямецкай кулі, як у канцы вайны намагаўся перайсці да партызан. У вачах на момант яскравы паўстаў вобраз жонкі сына Рамана — Галі. Ён у пачатку вайны быў пасрэдным віноўнікам смерці яе маці. Не збярог яе ад куль паліцаяў, калі стала ў абарону роднай дачкі. яе дзявочага гонару. Яна зберагла дачку, аддаючы самае дарагое, што магла толькі аддаць родная маці — жыццё. Ён аддаваў аднавяскоўцаў на смерць у рукі фашысцкім захопнікам за сувязь з партызанамі, народнымі мсціўцамі. Так загінула многа жыхароў ягонай роднай вёскі, якой выракся і якую аддаў на смерць. Сцяпан быў солтысам, а потым і сам не можа ўявіць сабе, як стаў паліцаем, нямецкім паслугачом. Праўда, адгукнулася душа вырадка, калі з дымам ішлі хаты вёскі, якую нямецкія бандыты не хацелі пакінуць на паверхні зямлі. Але зноў па яго спіску ў Нямеччыну забралі дзяўчат і юнакоў на работу, або на смерць. Сцяпан бяздушнымі вачыма глядзеў, як гарэлі вёскі, на зверствы немцаў над мірнымі людзьмі. Тады нават на момант не прыйшло ў галаву: а што далей?.. Калі кончыцца вайна. Не, немцы былі ў яго ўяўленні ўсемагутнымі на зямлі. Што далей?.. Вось змецен агнём апошні след непаседаў гітлераўскіх. Скончылася вайна, людзі ўжо не ваявалі, сыходзіліся рассыпаныя сем'і, аджывалі гарады, не дыміліся толькі яшчэ коміны заводаў, не было людзей, якіх заграбастала ў свае кіпцюры вайна, што з цёмнай-цёмнай навальніцай прайшла па краю, па цэлым свеце забірала жонак, дзяцей, воінаў, разбурала гарады і сёлы, сем'і і мірных людзей пакінула на зверствы такіх жа, як самі, людзей. І цёмная постаць на фоне рамы акна ўсё яшчэ не развітваецца з тым, што прайшло і сплыло ў кашмары.

З такім жа душэўным цяжарам людскіх роздумаў за сваю нечалавечнасць, здраду блізкіх, за папялішчы вёсак, роднай зямлі і нялюдскія зверствы, Сцяпан ідзе назад, каб згінуць і не цярушыць людскога вока. Ізноў абступае яго бясконцая шыр спавітых сумётамі палёў. Так ён прыходзіць не першы раз у вёску, дзе цяпер той, што астаўся на вызваленай зямлі, аддаўся непераможнаму, шчасліваму жыццю. Яго вочы ловяць у цішыні ночы крыкі бітых, катаваных людзей, папялішчы пасёлкаў, дамоў. Такія жудасныя водгукі чуюцца ў яго душы, звіняць у вушах і не даюць яму спакою. Учора ўбачыў сына Рамана, як Галя клала спаць яго апоўначы. Ён такі падобны на яго, а нават у сабе мае штосьці, што асабліва было толькі ім, усім Ларывончыкам. І ўсё праз шыбіну, часам ахутаную ў марозныя розы, здалёк ад тых думак, што некалі будзе песціць унука ў сваіх руках, што некалі пераступіць парог сваёй хаты. Пакажацца сыну, нявестцы або людзям. Здалёк ад людскога вока адыходзіць Сцяпан у лес, на Воўчую паляну. Але сёння штосьці адлягло на душы, лягчэй зрабілася на сэрцы. На момант бліснуў агеньчык надзеі, што можа калі ўсё ж такі ўдасца аклікнуцца сыну. Бясконцыя шэрыя досвіткі сыходзілі ў ранне. У канцы хат ужо пад стрэхамі пацягнуўся белаваты дым з коміна і разбягаецца ў марозным развіднеўшым паветры навокал пакрытага наледдзю вецця бярозы. Вецер заціхае. Сцяпана ціхім шэптам вяршын сустракае стары бор. У далечыні засталіся заснежаныя палі і сіні лес. Ізноў горыч адчуванняў жыцця і самотнасці, і страху перад сустрэчамі з другім чалавекам нібы паводка затапіла бязсільную душу чалавека. Без прасветліны. без надзеі. ніякай помачы з людской стараны, здавалася, не было, не было той жаночай ласкавай падтрымкі. Няма жонкі, якая памерла ў першыя гады вайны, пакінуўшы яму адзінага сына, Рамана. Не было палёгкі, калі ад світання да змяркання працаваў з жонкай у полі. Хацеў узбагацець, а калі прыйшлі немцы, дзе ўсё падзелася. Што за шчасце з багацця, усютка абабралі, жонка не магла перанесці таго, нават ён, мужчына, паіў немцаў, каб хоць штосьці аставілі. А навошта? Каму яно цяпер было патрэбна. Дзе тыя дужыя рукі да працы і гады, што лёгкай павуцінай леглі на скроні. Вайна павярнула яго з дарогі, раскінула сям'ю па свеце. Калі стаў солтысам, вылюдкам, як яго называлі, да сына яго даходзілі чуткі, што бацьку яго бачылі разам з тымі. што адбіралі хлеб. жывёлу ў сялян, сустракалі яго аднавяскоўцы п'яным у мястэчку на вечарынках. Ці ж не крыўдна сыну за бацьку?...

* * *

Надыходзіла вясна. А Сцяпан гэтую прымету наступаючай вясны ведаў яшчэ з дзяцінства. І хаця жыццё навокал ішло поўнае чароўнасці і прыгажосці, яму ўсё больш несцярпімым і страшней чымсьці пакутлівым станавілася яно. Свой куток здаваўся яму самым мілым на свеце. Ён адчуў, што не хапае сілы адарвацца ад нечага блізкага, што ёсць у роднай хаце, ад гэтай з дзяцінства знаёмай вуліцы. што вывела яго ў свет. Маўкліва і засмучана стаяў ціхі бор, стаяла маўклівая цішыня ночы. «Што рабіць?» — вось пытанне, што нарадзілася ў роздуме пад шолах бору. Яно, гэтае пытанне. як быццам блеск агню ад крэсіва мільгануў ў галаве і так прыгнятала Сцяпана. што ён цяжка ўздыхнуў. тужэй падцягнуў папружку. нібы збіраючыся ўступіць у бой з тым невядомым. хто так упарта і настойліва ставіў перад ім гэтае пытанне. Але біцца не было з

(Працяг на стар. 5)

МАЙСТЭРНЯ ПАЭТА

Няма ні славы ні багацця —
адно скрыпучае пяро
тырчыць з чарніліцы рабром
і крыж для новага распяцця.

На сцяне маўклівы Ван-Гог,
са шклянкі лезуць фіялкі,
вярнуўшыся з дарогі, палка
змучана глядзіць на парог.

Змяркалася. Рука ляжала
згорбіўшыся па-старэчы,
а са сцяны спаўзала жаласць
і пагарда на сустрэчу.

ІДУ

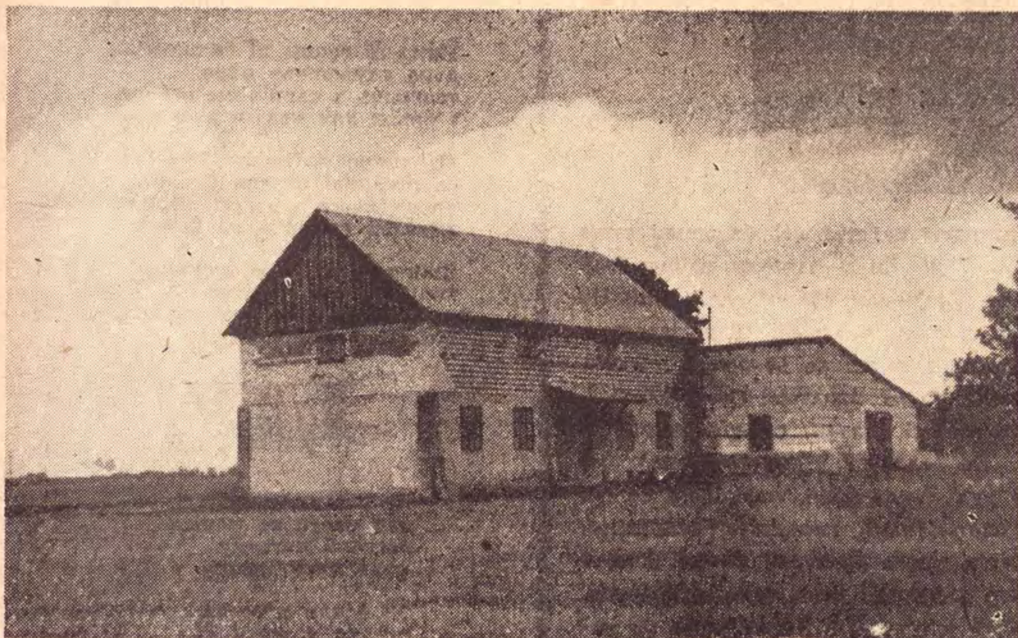
Не спіцца, мама,
сон павек не морыць,
недзе ў куточку
муха тараторыць.

За акном пустэча,
смутак у пакоі —
Чым сэрца палечыць,
чым яго ўспакоіць?

Узбураныя хвалі думак
б'юцца аб бязлюдну прыстань —
Да цябе іду я
крокамі вячыстымі.

І. ЧЫКВІН

ПРА ЦЯЛУШКІ І ПРА ГІСТОРЫЮ

Млын, які некалі быў уласнасцю пана Дзікаловіча.

(Працяг са стар. 1)

— А навошта ж яму тады так гэты веласіпед спатрэбіўся?

— А ты ж не ведаеш? Мой брат быў настаўнікам. І купіў сабе веласіпед. Як выедзе, бывала, людзі выходзілі глядзець, як на дзіва. А цяпер, — і дзядзька махнуў рукою, мела гэта абазначаць, што і не перакажаш усяго, што дзеецца цяпер. — Колькі машын розных панакупоўвалі, паглядзі, — закончыў дзядзька.

Пара аднак расказаць аб Цялушках усё па парадку.

— Калі хочаце ведаць пра Цялушкі, усё па парадку, — сказалі мне людзі, — ідзіце да Марчука, гэтага што ў нараўскім гээсе працуе, ён якраз сёння дома, усё вам раскажа.

Аляксандр Марчук сядзеў над разложанымі на стале паперамі і над нечым моцна думаў.

— Толькі што кончыўся партыйны сход, — растлумачыў ён мне. — Апрацоўвалі план дзейнасці да канца года.

— Значыць, вы з'яўляецеся сакратаром партыйнай арганізацыі ў Цялушках?

— Так, я.

— Як даўно існуе ў вас партыйная арганізацыя?

— Ад 1944 года. Вы не здзіўляйцеся. Наша партарганізацыя ППР была адной з першых. Мой членскі білет меў, напрыклад, нумар 102. Першай нашай акцыяй быў падзел маёнтку Дзікаловічаў у Пухлах. Маёнтак меў 150 гектараў зямлі і млын у даволі добрым стане. Трэба было не толькі сарганізаваць падзел зямлі, але сілай і людзей намаўляць, каб бралі. Бачыце, тады гудзела яшчэ вайна і людзі проста баяліся браць панскую зямлю. Дзякуючы аднак энтузіязму членаў ППР усё пераадолелі. Зямлю раздалі сялянам, а млыном вырашыла заапекавацца наша партарганізацыя. Справа не была такая простая, як бы сёння магло здавацца. Для прыкладу, скажу, што касіршу, якой была дзяўчына з нашай вёскі, таварышы члены ППР штодзень адводзілі да дому са зброяю ў руках. Ведаеце, у лесе поўна было рэакцыйных бандаў. Таварышы раздабылі недзе стары «браўнінг» і хадзілі за касіршаю. За грошы з млына сарганізавалі ў Пухлах краму. Як бачыце, не паражнавалі мы ў гэтыя часы.

— Ну, а цяпер? — пытаю я.

— І цяпер не паражнуем. У нас штогод нешта робіцца, штораз уводзім нешта новае ў нашае гаспадараванне і ў цэлае наша жыццё, а больш спраў робім грамадскім чынам. Вось каб толькі пералічыць вам: грамадскім чынам пабудавалі мы дзесяць год таму назад будынак вясковай крамы, потым пабудавалі другі лепшы будынак, а першы перарабілі на святліцу, грамадскім чынам вybрукавалі вуліцу, абгарадзілі школу драцяной сеткай, ну і зразумела, грамадскім чынам будуем штогод мост праз Нарву.

— Мост праз Нарву?

— А так. Штопраўда мост гэты можа стаяць толькі праз лета, вясною зняслі б яго бурныя воды, але сена з-за ракі вазіць можна. Словам, людзі ў нас дружныя. Вось, для прыкладу, электрыфікацыя. У ніякім плане павятовым ні ваяводскім, не была ўстаўлена электрыфікаваць Цялушкі. А мы пастараліся, і ўжо другі год вёска электрыфікавана.

— Ну, а як жа вы гэта зрабілі?

— Аб гэтым доўга трэба было б расказваць. Але вось бачу ўжо солтыс да мяне ідзе. На сход зараз трэба ісці. Будзем абмяркоўваць важную справу: камасацыю грунтаў хочам правесці.

— Ці таксама грамадскім чынам?

— Так, гэта значыць хочам за свае грошы наняць інжынера, каб правёў нам камасацыю. Даведаліся, што можна гэтак рабіць.

Таварыш Марчук шмат чаго мог бы яшчэ расказаць нам аб сваёй вёсцы. Хаця б аб сельскагаспадарчым гуртку, які паўстаў тут у 1959 годзе. Аб машынах, якія ўжо гурток закупіў і якія плануе закупіць, аб планах перапрацоўкі ільну хатнім спосабам, загаспадараванні цялушэцкіх паш і г.д. Не будзем аднак перашкаджаць яму ў выкананні яго грамадскіх абавязкаў. Ды і рэпарцёру вашаму пара да хаты.

— Па дарозе зайдзіце ў наш клуб «Рух», — гаворыць Аляксандр Марчук.

Зайшоў. У клубе гудзіць адаптар. Грымяць навейшыя сусветныя мелодыі. А моладзь, як не дзіўна, сядзіць і папівае чорную каву.

А потым сваім веласіпедам ехаў я да Трасцянкі на астаноўку ПКС. Да найбліжэйшай астаноўкі з Цялушак 8 кіламетраў. Далёка. А да сядзібы Грамадскай Рады Нарадовай яшчэ далей, каля 10 кіламетраў. «Забітая дошкамі вёска» — мог бы нехта падумаць. Хопіць аднак пабываць тут адзін дзень, каб адчуць устойлівы рытм гісторыі.

УЛ. ПАЎЛЮЧУК

фота аўтара

ЖЫЦЦЯ БГКТ

ФЕСТЫН У ГАЛАДАХ

23 жніўня на лясной палянцы непадалёк ад вёскі Галады (Бельскі павет) адбыўся фестын сарганізаваны актывам Праўлення Аддзела БГКТ у Бельску. Ужо ў 10 гадзін раніцы пачала збірацца моладзь навакольных вёсак: Галадоў, Крывой, Шчытоў, Орлі і іншых, ды не толькі моладзь — часта ў вочы кідаліся твары паджылых, а нават зусім старых.

(Працяг на стар 7)

Старажытнаму гораду 20 год

(Працяг са стар. 2)

клікае агромная панарама Віцебска мастака Яўгенія Дзмітравіча Нікалаева. Вісіць яна над сцэнай у драматычным тэатры імя Якуба Коласа. Ёсць тут дзве рэдакцыі: рэдакцыя радыё і студыі тэлебачання, а таксама абласной газеты на беларускай мове «Віцебскі рабочы». Горад упрыгожваюць рэкі: Заходняя Дзвіна і Віцьба, на якіх шмат пабудавана мастоў. Жыве тут зараз больш як 180 тысяч чалавек.

М. ХМЯЛЕЎСКІ

◆ АДПЛАТА ◆

У арыгінале «Одвэты» — так называецца п'еса пастаўленая нашым тэатрам, з якой ён пачынае гастролі ў мястэчках і вёсках. Графік выезду тэатра падаем у рубрыцы «Кінотэатры».

На здымку: Сцэна з «Адплаты» — Карына Васькевіч і Юлюш Дзеконскі. (вл)

ЦІШЭЙ ЕДЗЕШ — ДАЛЕЙ БУДЗЕШ

(Працяг са стар. 1)

З парожняга і Гайнаўка не нальє. Раз няма — значыць няма.

На Патэюковым панадворку мацаў я навюткую сеялку да штучных угнаенняў, заглядаў пад электрычны матор — свяжусенькі, толькі што з фабрыкі... Другі матор пыхкае на Нікантюковым прыгуменні, круціць малацілку, малоціць жыта. Трэці — дзесьці за аколіцаю... Ого, матор — вялікая рэч! Адзін з іх занядужаў, відаць, настала (жалезная) старасць, але не паслалі яго на іржавую эмерытуру, не здалі на лом клячшэляўскаму ПОМ-у так, як зрабілі гэта са сваім маторчыкам багатыя гаспадары ў суседніх Пасечніках. Арэшкаўскі матор адладзілі безыменныя рукі дамарослага механіка (за адны 700 зл.).

Патэюк прызнае адну праўду: цішэй едзеш — далей будзеш. Сэнс гэтай пагаворкі людзі моцна перайначылі цяпер, але прэзас разумее яе адпаведна.

— Старайся, дбай пра машыны, каб не ляскалі і не пішчалі развінчанымі часцямі, тады будуць яны далей (і цішэй) працаваць, даваць пастаянны даход. Ісціна праўда гэтай славутай пагаворкі, ад сённяшняга дня і я прызнаю яе з чыстым (чысцейшым) сумленнем...

У святліцы, што за любімай крамаю, працавіта дралуюць падлогу сястрычкі Ніны, кіраўнічкі кавярнянага клуба «Рух», які нядаўна рассеўся ў тых прасторных сценах. Летам тут смех, ломат і жарты, словам, няма цішыні. Шчыра кажучы, так і павінна быць... Але ці будзе і ці не кончыцца ўсё з першымі маразамі? (Кожны цвердзіць, што кончыцца). Няўжо Патэюковая пагаворка мае спраўдзіцца і ў лёсе клуба? (клуб не малацілка).

Маё расчараванне вясковыя шэфы лагодзяць тлумачэннем, што цэлы той «Рухавы» клуб — гэта падгніўшая будыніна з ветранымі дзіркамі, зацёкамі ды печкамі - капцілкамі. У зімовыя завеі нават у кажусе не выседзіш за столікам з чорна - кававым кіпетнем.

Патрэбны капітальны рамонт.

З арэшкаўскіх капітальных рамонтаў скарыстае сядзіба грамадскай рады (каб улада не акалела нам). Скарыстаюць і сама яе кватаранты — бібліятэка з чытальнячкай, якая дашчэнту апусцела, усё пабеглі ў клуб. Ды, нябось, настануць траскучыя беласнежныя вечары і блудныя сыны і дочкі паварочаюцца назад, тым разам у цёплую, адрамантаваную, невялікую бо бібліятэчную чытальню. Старшыня грамадскай рады прападае за культураю і моладдзю (культурнаю), будзе мець яе пад бокам, так сказаць, у жмені, бо ў чытальні, якая знаходзіцца за спіною бюровых пакояў. Гэту культурную моладзь чакаюць падшыўкі часопісаў з цэлага года, а тых, менш культурных маладых людзей, мабыць, зусім не будзе па той простай прычыне, што ўсе не памесцяцца ў чытальні.

А «Рух» перастане рабіць рух, сціхне.

Седзячы на лаўцы пад плотам, дзядзька выпаліў мне проста ў вочы:

— Эт, бачу, шкадуеце таго клуба, а наша школа вам не ў галаве...

Сапраўды, не падумаў я пра школу і то якую школу: сам Беласток мог бы пазайздросціць яе! Аказваецца, бяда там адзінакавая: копцяць печы (далібог, арэшкаўская культура змерзне на костку!) Час падымаць гвалт, прымаразкі не за гарамі. Настаўнікі, аднак, занадта не наракаюць, нават цешацца, што хоць тынкі не адвальваюцца, бо ў школе ў Палічнай — адваліліся як бы іх хто шрапнелямі пасёк.

І праўды не дойдзеш, і вінаватых не зловіш.

Дарэчы, у наш час менш дзяцей. Здаецца, у малюткім Істаку ліквідавалі школку, не было каго вучыць. Пэўна, ніхто не спадзяваўся так хуткіх вынікаў прапаганды свядомага мацярынства. Зборнай сямікласнай школе ў Арэшкаве, гэтакі лёс не пагражае, тым не менш нельга сказаць, што класы «трашчаць». Не, не трашчаць — асабліва старэйшыя. Праектанты школы, відаць, лічылі, што вёска не горад, дзяцей круціцца тут бы чарвячкоў, таму напланавалі розных камор - каморак, а зусім забыліся пра залу для ручных работ (для ўсялякіх станкоў, машынак і т.п.) Шаноўныя інжынеры да суполкі з тэхнікамі зрабілі кардынальную памылку трактуючы вёску (Арэшкава) на колькасць, не на якасць!

Моладзі ў Арэшкаве яшчэ менш. Бібліятэкарка Маня далічылася раптам трох хлопцаў, шмат іх пайшло да войска (усёй пасляваенны жывы прыбытак). Жанатыя не лічацца, яны заняты заробкамі для сям'і на хлеб у блізкай Гайнаўцы (на 10 мінут язды поездам). З пясчаных прыбелавежскіх палеткаў не выжывеш.

— Прыедзе з работы, то ў хаце гатоў задушыцца — туды трэба, сюды трэба... — выясніла мне галасістая жонка солтыса.

Разумею, чаму Патэюку да слёз хочацца трактара. Трактар — проста цудоўная выручка мясцовым людзям, якія становяцца гаспадарамі ўсяго на некалькі вечаровых гадзін. Ранкам гуртам валяць да прыстанку, да поезда — на працу Нядзеляю мамы, таты адзяваюцца не горш ад сваіх гайнаўскіх знаёмых і забаўляюць на каленнях свае пацехі. З акалічных пасёлкаў з'язджаюцца дзяўчаты ды хлопцы — найчасцей чаромхаўскім поездам, але і на матацыклах, веласіпедах — у чорна-крэпавых касцюмах і каляровых сукенках. Маня мае ў сваёй бібліятэцы чытачоў з Чаромхі (з адной і другой) — нат' з Гайнаўкі (у прамысловым горадзе існуе толькі адна мізэрная бібліятэка). Такая ўжо **традыцыя**, што Арэшкава лічаць Гайнаўкаю і ўсе пруць сюды на забавы.

У летнім праветраны клуб разагрэюць твістовым танцам, не захочуць таптацца ў цеснай чытальні. Не будзе цішыні, то і добра. Ціхі ход патрэбен малацілкам, а не людзям — да таго, маладым.

САКРАТ ЯНОВІЧ

АПОШНІ СЛЕД

(Працяг са стар. 3)

кім, і Сцяпан гадзінамі прастойваў. І вось аднойчы ўсё было вырашана канчаткова: аддацца лёсу, убачыць сына ў апошні раз, пакінуць роднае сяло, расстацца з усім, што нагадвала і напамінала маладосць, гады юнацтва, усё роднае і блізкае, каб ніколі не ўбачыць.

*

Світала. Здавалася, вось-вось абудзіцца ранак і жыццё прачнецца гэтак жа як і ўчора. Толькі не, гэтага не будзе.

Дзьмуў цёплы свежы вецер і пад яго павевамі на заснежаных палях увачавідкі раслі праталіны. Бацька Рамана ішоў да сына. Дома Галя не пазнала мужчыны. Раман спешліва снедаў. Сцяпан увайшоў у хату. Сціпла прывітаўся. У вачах сына мільганула на момант постаць бацькі. Што гэта, сон ці з'ява? Штосьці зашчымела ў яго душы. Раман пазнаў у гэтым барадатым чалавеку бацьку. Позіркі іх сустрэліся і на момант затрымаліся.

— Галя, — сказаў Раман, — прывітайся, гэта мой бацька!..

Тую ноч Сцяпан ішоў спаць разам з Раманавай сям'ёй. Людзям не паказваўся на вочы.

Міналі дні. Залечваліся раны, гора, аддаляючыся, рабілася не так балючым. Але не для Сцяпана. Прыходзілі новыя клопаты, а з імі, калі не супакаенне, дык патрэба дзейнічаць, думаць. Сцяпан за гэтыя дні схадзіў на магілу бацькоў, прыбраў той грудок, на які пасля вайны была пакладзена цяжкая надмагільная плыта. Ён быў поўны невыказанага смутку і не хацеў яго несці людзям напаказ. Працаваў ноччу з сынам, каб працай заглушыць думкі. А ўвечары сядзеў і чытаў газеты. Але дзіўна, што б не чытаў, у памяці яго нічога не заставалася. Чамусьці перад вачыма паўставаў вобраз жонкі Рамана. Страшэнныя, бязлітасныя гады вайны, якая ўрывалася ў кожны куток, абяздольвала людзей, перайначвала іх жыццё, выклікала розныя думкі. Галя здраджвала нават паходку сваёй маці, яе характар. Галя нічога не сказала бацьку, а наадварот, дапамагала яму забыць мінулае. І бацька быў ужо трымаўся думкі, што дзеці нічым не вінаваты за ўчынкі бацькоў. Бачыў, што Галя разумела яго, паважала яго сына. Сына нямецкага паслугача. Не, гэтаму не быць. Я напэўна з'яўляюся іх душэўным цяжарам і нікому не патрэбен. Не вядома чаму яму здалося, што сваёй прысутнасцю ён разбурае мірнае, шчаслівае жыццё сям'і сына. Бацьку Рамана ізноў хацелася глухой бязлюднай адзіноты. І ён шукаў яе, але нідзе не знаходзіў. Такім каравым почыркам, якім было і яго жыццё, ён напісаў запіску: «Бывай сынок. Не ўздумайце мяне шукаць, бо нідзе не знойдзеце. А з вамі разам я жыць не магу. Навошта вам хворы чалавек?»

Сцяпан пахадзіў па панадворку. Мароз шчыпаў за вушы і сонца заходзіла зыркае, але халоднае. Абсыпаныя інеем стаялі голыя і панурыя вольхі і бярозы. Асабліва прыгожымі былі сосны, як стажкі сена. Здалёк яны нагадвалі белыя воблачкі. І лес яго зноў пацягнуў да сябе.

Тую зімовую ноч Сцяпан Ларывончык не спаў, або не мог заснуць. Енчыла драцяная сетка. Ён дастаў свой чамаданчык і ціхенька выйшаў на вуліцу. Пачынаў церусіць ціхі сняжок над Віцяй. Толькі ў полі станавілася ветрана. Вецер гнаў і гнаў снег, як лёгкі пыл, па белай роўнядзі поля. На світанні Раман і Галя пайшлі шукаць бацьку. Блізкія людзі пасля расказвалі, што нейкі праезджы чалавек бачыў мужчыну. Ён спяшаў па вузкай пакручанай сцяжынцы, якая вілася ўзбоч дарогі.

І толькі непадалёк ракі на свежым снезе яны знайшлі не замецены яшчэ след. Калі вярталіся, цёмная хмара суцэльна зацягнула неба. Паднялася завіруха. З рэчкі, як белая смуга, слаўся па зямлі дробны снег.

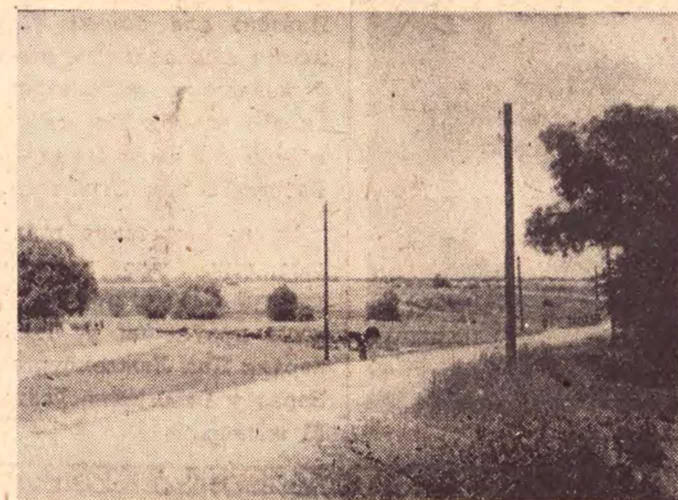
Ён замёў бацькаў апошні след.

*

Пачынаўся новы дзень. За лесам беглі марозныя чыгуначныя рэйкі. На станцыі спыніўся цягнік. Паравоз моцна пыхкаў і ахапкі белай пары застывалі ў паветры. У вагон увайшоў чалавек з чамаданчыкам у руках. Сеў ля акна там, дзе не паказваўся не адзін пасажыр. Зараз адыходзіў цягнік. Сцяпан Ларывончык ужо хацеў ехаць. Далей, каб як найдалей адсюль, каб ніхто яго не пазнаў і каб ніколі не вярнуцца ў родныя мясціны. Паравоз зрабіў рывок, буферы вагонаў стукнуліся і разнагалосы гук прарэзаў марознае паветра. Сцяпан кідаў раз-пораз позірк у акно. Снег на шыбіне вагона адтаяў і буйныя кроплі вады аплывалі па ёй, быццам плакалі. Неба шэрае звісала, здаецца, над галавой і свет здаўся нейкім жудасным, поўным невыказанага смутку і бездапаможнасці. Шчасця Сцяпана і чыстага сумлення ніхто не мог вярнуць у жыццё. Ён глядзеў праз акно. Вось пералесак, далёкія хутары. Хутка пачнецца ўзгорак, а потым круты спуск. Сцяпан прыліп да дзвярэй, налёг увесь на дзверы і на ўсёй хуткасці поезда сілуэт яго чорнай постаці на міг адлучыўся ад поезда. У вачах яго бліснула маланка, і ўсё адышло ў забыццё...

ЯНКА ЦЯЛУШЭЦКІ

На родных мясцінах

Калі ў Рэдутах (Бельскі павет) паглядзець ад крыжоў, што стаяць пасярэдзіне вёскі ўбок ракі, вачам адкрыецца вось гэтакі краявід.

Фота В. Рудчык

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА БЕЗ ТАЯМНІЦ

ЧАМУ ТАК МАЛА?

Прадбачваецца добры ўраджай бульбы. Такім чынам хоць часткова пакрыем недахоп іншых раслін, якія далі малы ўраджай. Некаторыя нават гавораць, што сёлеташні ўраджай бульбы можа быць большы, чым у мінулым годзе, калі мы дабіліся 163 ц. з гектара. А значыць, можа быць новы рэкорд краіны. Перашкодзіць можа толькі нейкая хвароба бульбы або прымаразкі.

Ужо сёння сяляне задумваюцца, як будуць перахоўваць бульбу. Склепы ці капцы? — задумваліся да гэтага часу. Сёння дадаем: а можа сіласаванне? І адразу пераканаўчыя даследаванні: страты ў капцах складаюць каля 30—40%, часам і больш, а пры сіласаванні бульба траціць толькі 10—15% сваёй якасці. Гэта вынікі навуковых доследаў. Такія ж вынікі атрымалі сяляне ў раёне Яжэва.

На Беласточчыне сіласаванне мае няшмат прыхільнікаў. А вельмі патрэбна, асабліва ў гэтым годзе, калі недахоп кармоў адчуваецца амаль у кожнай гаспадарцы. Таму плануем у нас засіласаваць каля 560.000 тон зялёных кармоў. Аб сіласаванні бульбы гаворыцца толькі прыпадкова. А шкада, бо гэта вельмі важная праблема.

Бульбу трэба сіласаваць у пастаянных сіласных збудаваннях. Патрэбныя вялікія парнікі. Звараную бульбу ўтоптваем на сілас. Яна вельмі добра сіласуецца, даючы выдатны корм на зіму. Але яшчэ лепш сіласаваць бульбу разам з матыльковымі раслінамі, асабліва з люцэрнай. Зялёная маса павінна складаць каля 20%. Люцэрну шаткуем і дадаем да бульбы. Такім чынам значна павышаем якасць кармоў, павялічваючы колькасць бялкоў, што мае вельмі вялікае значэнне ў гадоўлі свіней. Варта тут адзначыць, што нашы сяляне не дацэньваюць значэння зялёных раслін у гадоўлі свіней. Летам яшчэ часам даем свінням трохі травы ці бурачанага або капуснага лісця. А зімой — канец. А ёсць жа ў нас сена з матыльковых раслін, якое, дробна пасечанае, прадстаўляе сабой вельмі добры корм для свіней, асабліва для свінаматак. Напрыклад, сухая люцэрна мае ў сабе шмат бялкоў, мінеральных солей (асабліва вапны) і вітамінаў. А іменна гэтыя рэчывы вельмі патрэбны свінаматцы ў перыяд цяжарнасці і кармлення парасят.

Адным словам, зялёнкі з матыльковых — гэта выдатны корм нават для свіней. Паспрабуйце — і пераканаецеся самі.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

НА ЗЯМЛІ УЛАСНАЙ

(Працяг са стар. 1)

Працу жанчын барон цаніў два разы таней. Жанчына магла зарабіць усяго 75 грошы і паўтара кілаграма жыта ў дзень. Баронаўскі эканом ахвотна браў да працы ў полі батрацкія дзеці. Іх залічвалі, як на злосць, у першую групу рабочых і плацілі па 50 грошы ўдзень з дадаткам аднаго кілаграма жыта.

Марыя Камароўская нарадзілася ў батрацкай сям'і, замуж выйшла за батрака, і сын яе, Язэп, свае юнацкія гады таксама правёў на батрацкім хлебе. Толькі дачка нарадзілася пазней і не паспела адчуць на ўласнай спіне баронскай ласкі. Цяпер яна працуе і жыве ў Новай Гуце. Паехала туды 15 год таму назад, калі Новая Гута пачынала толькі што радзіцца.

Марыя Камароўская мае цяпер ужо 67 год.

— Працавала я ў хлеўніку, — успамінае яна. — Даглядала 30 кароў і сто штук свіней. Паіла, карміла, даіла, чысціла... усенька сама рабіла. Розныя паны да дзедзіца нашага прыязджалі, дабро яго глядзелі. Трэба было хлеўнік трымаць чыста, чыста бы якое памяшканне. А плата ў мяне была вось такая: за свіні даставала 5 злотых і пуд жыта ў месяц, за каровы — толькі 1 цэнтнер жыта.

1 цэнтнер жыта каштаваў тады (ў залежнасці ад пары) ад 12 да 16 злотых. У сярэднім мела тады Марыя Камароўская аж каля 20 злотых даходу ў месяц. Грошай гэтых хапала, каб неяк прагараваць тыдзень часу.

Язэп Васілюк лічыўся паслухмяным батраком. Працаваў як вол. Вось за гэта любіў яго барон фон Мантойфель. Абяцаў нават, што пашле яго вучыць на асабістага шафёра. Язэп Васілюк марыў аднак пра ўласны дом і кусочак зямлі. Гадамі цэлымі аж да самай вайны збіраў грош да гроша. Дарэмна збіраў. У вайну ўсе ашчаднасці прапалі. Зямлі Язэп Васілюк дачакаўся, але з'явілася яна ў яго руках зусім іншай дарогай.

Незадоўга пасля адыходу акупантаў, разам з якім уцёк барон фон Мантойфель, з'явіўся ў Дабрынеўцы адзін з яго загадчыкаў, пан Мацееўскі. Адразу хацеў завясці старыя парадкі. Батракі аднак паказалі яму фігу. Прадстаўнікі Чырвонай Арміі, якія вялі загатоўку прадуктаў для войска, падказалі былым батракам, што трэба рабіць.

— Сын мой на гаспадарцы, а дачка ў Новай Гуце Я ўжо адпачываю і памагаю сыну, — гаворыць Марыя Камароўская.

Станіслаў Стэмпніцкі быў, між іншым, членам батрацкага камітэта.

Калі восенню 1944 года дайшла ў Дабрынёўку вестка пра Дэкрэт Польскага Камітэта Нацыянальнага Адраджэння аб сельскагаспадарчай рэформе, тут усё было гатова. Членам батрацкага камітэта быў, між іншым, Станіслаў Стэмпніцкі.

— Вырашылі мы даць кожнаму батраку па 5 гектараў зямлі. А ў каго была вялікая сям'я, дакладвалі па 1—2 гектары, — успамінае ён.

З Беластока прыслалі землямера, паназначалі дзялянкі нумарамі, на дарозе ў вёску пабудавалі высокія прывітальныя вароты. Міхась Лукашук і Ян Лукашэвіч — найстарэйшыя людзі ў вёсцы — у кампаніі маладых прыгажунь з хлебам і соллю выйшлі наперад. За імі тлумна ішла ўся вёска. Кожны гаспадар прызапасся ў сякеру, касу або вілы. Хай ведаюць гэтыя з Беластока, што яны працоўны народ! А госці былі знамянітыя. Прыбыў нават сам ваявода беластоцкі доктар Штахельскі. Сабраліся найперш у школе, пасля прамоў разлясавалі дзялянкі, выдалі акты прыдзелу зямлі і гуртам з песнямі ды сцягамі пайшлі ў поле. 37 батракоў і 77 малазямельных жыхароў вёскі Дабрынеўка атрымалі ўласную зямлю. Атрымалі дарэмна.

Зараз мінулы час прыпамінае помнік, што стаіць пасярэдзіне вёскі. Паставілі яго жыхары Дабрынеўкі пяць год таму назад, каб дзеці і патомкі памяталі, што ў гэтай вёсцы сяляне першымі ў нашай краіне атрымалі зямлю, першымі скарысталі з дабрадзействаў сельскагаспадарчай рэформы, якую аб'явіў Дэкрэт ПКВН ад 7 верасня 1944 года.

На вуліцы Дабрынеўкі многа дзетвары. Ці трэба гаварыць, што ў іх зусім другая будучыня. Ды з кожнай сям'і былых батракоў павыходзіла многа ў горад. Здабыла прафесію, адукацыю. Ніхто ўжо не збірае грош да гроша, каб купіць сабе кавалак зямлі. Тут яе аж за многа. Да нядаўна ў наваколлі Дабрынеўкі ляжала аблогам каля 300 га зямлі. Ляжала так доўга, пакуль не зрабілі тут ПГР. Ён заараў цаліну.

В. РУДЧЫК
фота аўтара

МІЛЬЯНЕРЫ

(Працяг са стар. 1)

ГС-ы не толькі дастаўляюць селяніну ў вёску ўсе практычна яму патрэбныя тавары, пачынаючы ад іголкі, а на трактары закончыўшы, яны штораз часцей і штораз больш паспяхова з'яўляюцца арганізатарам сельскагаспадарчай прадукцыі. Селянін купляе ў ГС-е, але адначасова прадае ГС-у свае тавары: збожжа, жывёліну, фрукты, а нават... дубовыя жолуды. Гайнаўскі ПЗГС у мінулым годзе прыняў ад сялян 240 тон жолудаў і выслаў іх у Федэратыўную Германію.

Усё, што ідзе на вёску і з вёскі, праходзіць праз краму, базы і магазіны гмінных кааператываў. Пад праўленнем ВЗГС працуе многа рознага тыпу даволі буйных гаспадарчых прадпрыемстваў.

Памалу пачынае разрастацца сетка вясковых рамесных пунктаў. Беластоцкі ВЗГС заняў перадавое месца ў краіне па развіццю паслуговай дзейнасці. У гэтай галіне аднак усё яшчэ астаецца многа цаліны. Цяпер селянін, у якога папсаваўся, для прыкладу, радыёпрыёмнік, мусіць ехаць з ім у павятовы цэнтр або аддаваць яго ў рукі домарасламу хаўтурщчыку. На вёску ідзе штораз больш складаная тэхніка, вёска механізуецца. Усё гэта патрабуе умелых рук, а гмінныя кааператывы павінны стварыць такія ўмовы, каб людзі з умелымі рукамі знайшліся на вёсцы. Здаецца перш за ўсё прыдзецца будаваць адпаведныя рамесныя. А можа нашыя канструктары прыдумалі б такі праект вясковай крамы ГС, які прадбачваў бы нейкі куток для працы, скажам, электрычнага або механічнага рамеснага пункта?

Вітаючы юбілейны V Ваяводскі з'езд дэлегатаў гмінных кааператываў, дазваляем сабе вось гэтыя заўвагі паставіць пад разwагу нашаму міламу мільянеру.

(вр)

ЗЯМЕЛЬНАЯ ВАЙНА ПКВН

Першы ўдар супроць зямельнай рэформы ПКВН нанесла Міністэрства сельскай гаспадаркі і зямельных рэформ.

Мікалайчык, пераняўшы кіраўніцтва міністэрствам у свае рукі, прымаў на працу рэакцыйных урадпікаў. У міністэрстве паявілася многа новых людзей, пераважна былых памешчыкаў, адміністратараў панскіх маёнткаў, якія лічыліся вялікімі спецыялістамі па сельскай гаспадарцы.

— «Ужо ў першыя дні свайго знаходжання ў маёнтку вяльможная пані наважылася адведаць нашы смярдзячыя кватэры, чаго ніколі не рабіла перад вайною», — піша ў сваіх успамінах адзін з батракоў.

Пані хацела замыліць вочы шэраму работніку і паказаць, што і яна дала зразумець, што нельга карыстаць з аб'яўленай рэформы без яе асабістай згоды, бо такая рэформа нібы не будзе важнай...

Атрады АК, а таксама і НСЗ **адкрыта не выступалі супроць рэформы,** але толькі па-ціху тэрарызавалі актывістаў зямельнай рэформы, членаў гмінных камітэтаў зямельнай рэформы, а таксама звычайных гаспадароў, якія акавалі сваё задавальненне дэкрэтам ПКВН-у. Памешчыкі чым хутчэй збывалі збожжа, аддавалі кароў на перахоўванне багатым гаспадарам, прабавалі падкупіць парабкаў у такі спосаб, што далі ім лепшыя заробкі.

Аднак даволі часта лясныя банды, так сказаць, не вытрымоўвалі «нервова» і, скінуўшы з сябе маску абаронцаў народа, адкрыта выступалі супроць падзелу зямлі для бедных і парабкаў. Такімі бандамі найчасцей кіравалі былыя паны - памешчыкі. І так, галоўным камендантам НСЗ ад месяца верасня 1944 года стаў ген. З. Бранеўскі-«Багуцкі», уласнік фальварка ў Гарбаве.

Рэакцыйныя сілы не гадзіліся з фактам існавання народнай улады. Аднак у першыя месяцы пасля вызвалення не было чуваць пра банды. Беласточчына знаходзілася яшчэ ў прыфрантавой зоне, усюды поўна савецкага войска. Тым не менш, у вёсках рэакцыя шырыць прапаганду, што «сёння камуністы раздаюць зямлю, а заўтра ўсіх пагоняць у калгас, у якім усё будзе супольным, нават жонкі».

Асноўнымі цэнтрамі канцэнтрацыі сіл рэакцыі былі акруговыя арганізацыі АК і НСЗ. Хаця 19.I. 1945 года камендант АК — ген. Акуліцкі даў загад аб роспуску АК, але разам з тым быў даны тайны загад для афіцэраў, у якім гаварылася: «АК распушчана. Камандзірам не выяўляцца. Салдатаў зволькіць ад прысягі, выплаціць ім двухмесячную плату і законспіраваць»... Беластоцкая акруговая камендатура АК на чале з палкоўнікам «Мсціславам» (Уладзіславам Лінярскім) распусціла толькі некаторыя атрады, захавала даўнюю структуру. Выконваючы абавязкі беластоцкага акруговага каменданта НСЗ, Кухцінскі выступаючы, як сведка ў працэсе «Мсціслава» сцвердзіў факт супрацоўніцтва паміж АК і фашыстоўскай НСЗ. «Мсціслаў» плаціў для НСЗ па 500 долараў у месяц. Шмат расказаў аб гэтым супрацоўніцтве інспектар акруговай камендатуры АК на Сакольскі і Беластоцкі паветы — Аляксандр Рыбнік (псеўданім «Дзікі» і «Ежы»).

...«пачалася зямельная рэформа, атрымаў я прыдзел — 4 гектары. Але знайшліся такія, што толькі смяяліся і кпілі кажучы: — Будзеш мець рэформу, пачакай, ужо не задоўга. усё гэта часовае. Праўдзівы «жонд» той, што ў Лондане... Аднаго разу бачыў, як нейкіх трох бамбізаў выкідала палікі, якімі абазначана надзелы для рэформы. Памятаю, ноччу — было гэта ў 1946 годзе — нейкая банда, было іх каля дваццаці чалавек, прыйшла да маёй хаты і пыталі, дзе мой бацька... Праз некаторы час пасля ізноў уварваліся ў хату, ноччу выламалі акно. Бушавалі па кухні і каморах і палохалі, што хутка будзе мне канец, што я і ўся мая сям'я знаходзімся на «чорным спіску»... — так успамінае свае перажыванні селянін з Сямяціцкага павета.

Паны ніяк не хацелі страціць свае маёнткі, якія нажылі доўгімі вякамі ўціску сялян, выкарыстоўваннем беднага люду.

(ся)

Шостага верасня 1944 года народная ўлада аб'явіла дэкрэт аб зямельнай рэформе. Тысячы беззямельных і малазямельных сялян атрымала надзелы ў вечнае карыстанне.

БРАТ, ЯКІ НЕ НАРАДЗІЎСЯ

Аб сенсацыйным «жарце» прыроды паведаміла нядаўна французская прэса. У семнаццацігадовага юнака Жан-Жака Ларана з Парыжа было вынута з грудной поласці цела яго брата - блізняца, якое важыла 1.800 грамаў. Плод, натуральна, не меў прызнакаў жыцця.

Семнаццаць гадоў насіў Жан-Жак свайго брата пад сэрцам у вобласці правага лёгкага, не маючы аб гэтым ні малейшага ўяўлення. Усё пачалося ў той дзень, калі юнак, вярнуўшыся са спартыўнай трэніроўкі, адчуў моцны боль у грудзях.

— Я думаў спачатку, што гэта ад заняткаў спортам, — расказвае Ларан. — Але боль не спыняўся.

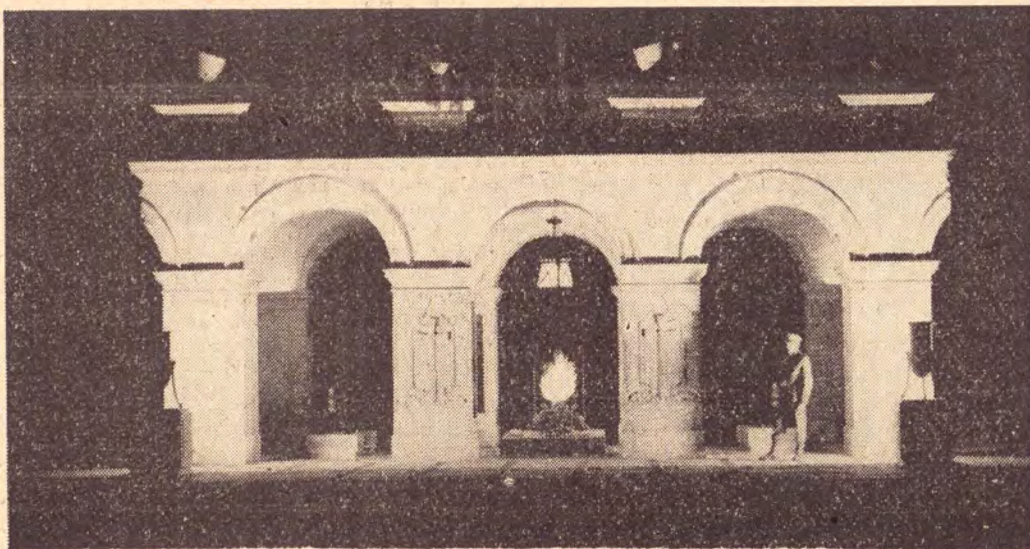
«Хуткая дапамога» даставіла Жан-Жака ў шпіталь, дзе было ўстаноўлена, што прычынай болю з'явілася цела брата, якое ён насіў усе гэтыя гады ў сабе.

Аперацыя працягвалася 1 гадзіну 50 мінут. Зараз стан здароўя Жан-Жака Ларана нармальны.

ШТО ДЗЕ ЯК

Варшаўскія помнікі

Не мае іх наша сталіца за многа. А кожны гаворыць аб нейкім перыядзе ў жыцці горада, аб вялікім здарэнні. У апошні час Варшаўскія помнікі былі генеральна адноўлены. Цяпер зіхацяць у святле пастаянных рэфлектараў.

На здымку: від ноччу на Магілу Нязнанага Воіна.

САМЫ МАЛЕНЬКІ ГОРАД...

знаходзіцца ў Заходняй Чэхіі непадалёку ад Пльзеня — славутага ў цэлым свеце сваім машынабудаваннем і адзіным і непаўторным «праздроем» — півам.

Тысячы турыстаў штогод прыязджаюць у Пльзень, але толькі нямногія з іх ведаюць, што ў некалькіх кіламетрах ад яго знаходзіцца самы маленькі ў свеце горад — Рабштэйн над Стршэлай.

Права называцца горадам яму было дадзена яшчэ ў XIV стагоддзі ў часы праўлення ў Чэхіі караля Яна Люксембурга. Зараз у Рабштэйне ўсяго 81 жыхар.

Гарадок гэты, як арлінае гняздо, прыляпіўся на скалістых вяршынях высока над ракой Стршэлай. Нізкія домікі акружаныя рэшткамі сярэдневяковых сцен. Вакол змрочныя развaліны. Горад не раз за доўгую гісторыю падвяргаўся нападам ворагаў, але ніколі нікім не быў захоплены.

Рабштэйн не падобны ні на адзін горад у свеце. Тут няма брукаваных вуліц — замест іх барозны, за стагоддзі выбітыя ў скалах коламі павозак. Усё у ім, як у казцы аб спячай прыгажуні.

Але хутка ён ажыве. Рэстаўрыруюцца старыя будынкі, гарадская сцяна. Гасцінны горад рыхтуецца сустракаць шматлікіх турыстаў.

Юрый Долбд-Міхайлік
БАРОН ФОН ГОЛЬДРЫНГ
пасля вайны

— Шлітсен не даверае мне? — паўтарыў пытанне Фрэд.

— Не, не давярае, а не давяраў. Хаця не тое слова. Мы не знайшлі ніякіх вестак пра ваша знаходжанне ў Югаславіі, і гэта яго занепакоіла. Рэч натуральная, і крыўдзіцца не варта.

— Я пакрыўдзіўся не так на яго, як на вас.

— Праўда? — Нунке здзіўлена падняў бровы. — На мяне, чалавека, які вас выратаваў, прывёз сюды, хочa забяспечыць цікавай і адказнай работай? Ну, ведаеце, гэта ўжо чорт ведае што!

— Вы ж мяне добра ведалі! Навошта ж было так выпрабоўваць мае нервы з гэтай вар'яцкай высядкай на лясную паляну?

— Хацеў даказаць Шлітсену, што ён памыляецца. Як начальнік школы, я мог бы, вядома, не пагадзіцца на гэтую аперацыю. Але сумненні Шлітсена закранулі за жывое і мяне. Як-ніяк, а вы мая крэатура!

— Маглі б хаця папярэдзіць!

— Навошта? Ведаючы, што сапраўднай небяспекі няма, вы б дзейнічалі не так рашуча, а гэта абавязкова адбілася б на выніках. І потым яшчэ адно: мяне суцяшала, што я хоць крыху адпомшчу за ўсе непрыемнасці, якія вы мне нарабілі, сімулюючы цяжка хворага. А цяпер мы квіты. Не хацеў вам гэтага гаварыць, але сёння ў нас шчырая размова, так што трэба пакончыць і з гэтым непаразуменнем.

88

«Хітрус ён, спасылаючыся на Шлітсена, або праўда персона фон Гольдрынга не выклікае ў яго ніякіх сумненняў? — думаў Фрэд. — Можа праз маю неасцярожнасць у размове пра Бертгольда ён таксама цяпер насцярожыцца? Не трэба сёння было закранаць і пытання аб неабходнасці паездкі ў Расію... Урэшце празмерная асцярожнасць таксама будзе падазронай. Нічым нельга адрозніваецца ад колішняга фон Гольдрынга. Я павінен трымацца з тым жа апломбам, дзейнічаць рашуча, наводзіць сябе незалежна. На такіх, як Шлітсен, гэта мае вялікі ўплыў. А іменна яго я павінен асабліва асцерагацца...»

Нішто не сведчыла аб занепакоенасці Фрэда. Выраз яго твару хутка мяняўся, у залежнасці ад тэмы, якая закранaлася ў размове, поза была непрымусовая, рукі спакойна ляжалі на падлакотніках крэсла.

— Я бачу, вы ўсё ж задумаліся над маёй прапазіцыяй? — перапыніў кароценькую паўзу Нунке.

— Не, мяне непакояць адносіны са Шлітсенам. Не вельмі прыемна, калі табе давяраюць не цалкам. Гэта псуе настрой і перашкаджае ў рабоце.

— О, што да гэтага, то можаце не турбавацца! Шлітсен пакладзен на абедзве лапаткі! Ён нават сам прапанаваў кандыдатуру для выканання аднаго даволі складанага даручэння...

— Цяпер ягоных даручэнняў я баюся горш агню. Не вельмі прыемна, калі цябе пакідаюць у дурнях.

— Барані Бог. Даручэнне цалкам сур'ёзнае.

— У чым жа яно заключаецца?

— Пра гэта вам раскажа сам Шлітсен, які адказвае за гэтую справу. Зараз я яго выклічу.

Загадаўшы свайму намесніку зайсці ў трынаццаты бокс, Нунке з усмешкай кінуў:

— А вы не вельмі гасцінны гаспадар, Фрэд! Размова за шклянкай кавы была б больш прыемнай.

— Я не ведаў, што маю права штосьці патрабаваць. Ёў, што прыносілі і калі прыносілі...

— Зноў недагляд Шлітсена. Як выкладчык вы маеце такое права.

89

Вы гаворыце так, быццам мы пра ўсё ўжо дамовіліся.

— А хіба не?

— Хацелася б у вольны час узважыць усе «за» і «супраць»... Дзень-два я маю ў сваім распараджэнні?

— Значна больш. Выкананне даручэння зойме нямала часу, і вы будзеце мець магчымасць добра ўсё абдумаць.

— Гэта мяне задавальняе. Ваша распараджэнне аб змене рэжыму застаецца ў сіле?

— Так. Але павінен звярнуць вашу ўвагу на адзін суровы закон, абавязковы для ўсіх, як для вучняў, так і выкладчыкаў.

— Які іменна?

— Той, хто трапіў у нашу школу, выходзіць адсюль або да канца адданым работнікам, або...

— Не выходзіць зусім? — закончыў Фрэд. — Не вельмі арыгінальна! Наколькі мне вядома, такі закон заведзен ва ўсіх падобных установах.

— Лічыў сваім абавязкам пра гэта папярэдзіць.

— Хацелася запытаць адно: чаму вы не расказалі пра школу яшчэ ў Аўстрыі? Я мог уцячы з лагера і каторыя з кіраўнікоў лагера на гэтым робяць ня-

— Можна было проста выкупіць вас з лагера. Не-

вам не давялося б...

дрэнны бізнес. Але мне не хацелася прыцягваць увагу амерыканцаў да вашай асобы. Знаўцаў Расіі яны цэняць на вагу золата. Гэта раз. Па-другое, я хацеў, каб для ўсіх вы былі пакойнікам. Так для разведчыка зручней.

— А падумалі вы, гер Нунке, пра тое, што я маю нявесту, якую кахаю і з якою хацеў бы сустрэцца перад новай ростанню? Пра тое, што Лора можа выпадкова даведацца пра маю «смерць» і як цяжка яе гэта ўразіць? Нарэшце, не магу ж я зусім адмовіцца ад асабістага жыцця, ад дарагіх мне людзей! Фраў Эльза і Лора засталіся адзінокімі, на чужыне, хто ж, як не я, павінен паклапаціцца аб іх вяртанні дадому, уладкаваць іх справы? Бертгольд мне б гэтага ніколі не дараваў...

90

ТРЫБУНА чытачоў

ФЕСТЫН У ГАЛАДАХ

(Працяг са стар. 4)

Фестын пачаўся выступленнем Інструктара Праўлення Аддзела ў Бельску — Івана Шурбака, які прывітаў сабраўшыхся і прачытаў даклад аб дасягненнях Польскай Народнай Рэспублікі ў перыяд дваццацігоддзя 1944—1964 г.г. у галіне гаспадаркі, прамысловасці і культуры, а таксама аб дасягненнях Беласточчыны, у тым і Бельскага павета, у гэтых галінах. У дакладзе гаварылася і аб дзейнасці Беларускага Таварыства, аб дзейнасці гурткоў на вёсцы і іх уплыве на асяроддзе і развіццё беларускай культуры. Інструктар Шурбак пажадаў усім сабраным на фестыне прыемнага адпачынку і добрай гульні. Другую частку фестына распачаў гурток мастацкай самадзейнасці з вёскі Пілікі пад кіраўніцтвам Пятра Нявінскага, які выканаў шмат народных беларускіх, рускіх і польскіх песень і адыграў мелодыі актуальных танцаў. Аб тым, як прыпалі да сэрца слухачам гэтыя песні і мелодыі, найлепш гаварылі за сябе доўга не сціхаючыя апладысменты. Толькі паспелі самадзейнікі з Пілік закончыць сваю праграму, як на заімправізаваную «эстраду» уступілі прадстаўнікі вясёлай моладзі з Орлі — гурток пад кіраўніцтвам Кадзэвіча. Гэты гурток таксама не быў горшы ад сваіх папярэднікаў з Пілік. У яго выкананні мы слухалі прыгожыя, пераважна рускія, песні. Вельмі добрае выкананне гэтых песень сведчыць аб працавітасці гуртка і яго кіраўніка над мастацкім узроўнем сваёй праграмы. Потым распачаліся танцы. Хаця, штопраўда, аркестр крыху спазніўся, але гэта не перашкодзіла разбаўленай моладзі з яшчэ большай энергіяй узяцца за танцы, якія працягнуліся да позняй ночы. Добра таксама падрыхтаваўся да фестыну ГС, у якога крамах можна было купіць самыя неабходныя на фестыне прадукты. Прысутных на фестыне было каля дзвюх тысяч.

Іван Дамброўскі

Гайнаўшчына ў чыне

Жыхары Гайнаўскага павета, хочучы як найлепш спаткаць IV З'езд Партыі і XX-годдзе Народнай Польшчы, абавязаліся ў гэтым годзе выпрацаваць чынам 20 мільёнаў злотых. Паасобныя грамады спаборнічаюць паміж сабой. Дагэтуль зроблена ўжо прац на 2,5 мільёна злотых.

«Колас»

Малачарня для Ляшукоў і Міхнаўкі

Вёска Ляшукі і Міхнаўка спалучаны паміж сабой каленіямі. У Ляшуках ёсць сямікласная школа, крама, сельскагаспадарчы гурток. Нядаўна пачалася будова малачарні, яна стане насупраць крамы. Малачарню будуюць Валодзя Грыко, Валодзя Рэент, Ян Самоцік, Аляксандр Харкевіч — майстры з Ляшукоў. Будынак мае быць гатовы на зіму. З малачарні будуць карыстаць Ляшукі, Міхнаўка, Церамкі і Кардон.

Яўгень Рэент
Міхнаўка

МОДА

Сукенка на кожную нагоду. Скромная, простая, таму і прыгожая.

Калісьці, кагосьці прыдушыць гэта разваліна былой царскай школы ў Новай Волі (Беластоцкі павет). Даўно мелі разабраць гэты будынак, але хтосьці не мае часу — бо грошы, кажуць, ёсць.

Тэкст і фота — ся

І ў Ласінцы ёсць клуб

Нядаўна ў вёсцы Ласінка быў арганізаваны клуб кнігі і друку «Рух». Ён абудзіў жыхароў вёскі да новага жыцця. Да гэтых пор ласінчане вольны час праводзілі на вуліцы. Цяпер у вольныя дні, асабліва ў святочныя, наведваюць клуб. Прыязджаюць сюды людзі з навакольных вёсак. Клуб мае многа гульняў. Старэйшыя і малодшыя чытаюць газеты, кніжкі, іграюць у шашкі, слухаюць радыё. Кіраўніком клубу з'яўляецца Люда Паскробка.

Зіна Ялінік
Навіны

Кожына змяняе аблічча

Невялікая вёска Кожына распаложана над рачулкай Локніца. Год таму тут паўстаў гурток БГКТ. І штогод усё нешта змяняецца. Раней была пабудавана прыгожая школа. У гэтым годзе канчаюць будову новай крамы. У будове знаходзіцца малачарня. Вялікая частка вёскі мае новы будынак. Дзень за днём Кожына прыгажэе і змяняе сваё аблічча.

Лёня Леанюк
Плёскі

Ашчадным — матацыклы

20 жніўня 1964 года ў цэнтралі ПКО ў Варшаве адбылося 83-цяе лясаванне матацыклавых кніжачак.

Сярод 1864 уласнікаў матацыклавых кніжачак разлясавана 62 матацыклы ВФМ, адзін з іх прыпаў жыхару Беласточчыны. Лясаванне матацыклавых прэмій адбываецца 20 дня кожнага месяца. На кожных 300 кніжачак вылясоўваецца адзін матацыкл.

На Беласточчыне дзякуючы сістэматычнай ашчаднасці ўласнікі ашчадных матацыклавых кніжак вылясавалі ўжо 140 матацыклаў. (мф)

Сардэчныя тайны

Мілае **Сэрцайка!**

Я жыву на Беласточчыне. Скончыўшы пачатковую школу, пайшоў я вучыцца далей. Аднак я не доўга вучыўся, толькі адзін год, і парваў вучобу па сваёй віне. Ужо два гады як я дома. І цяпер я зразумеў, што зрабіў вялікую памылку. Але прошлага не вернеш. Цяпер я маю 18 год і задаволены тым, што ў маім жыцці яшчэ адкрыты вароты да вучобы. У гэтым годзе канчаю школу сельскагаспадарчай падрыхтоўкі, а пасля буду мог пайсці вучыцца ў тэхнікум. Усім жадаю, каб з навукай не жартавалі, бо будуць шкадаваць, але будзе позна.

І вось, мілае Сэрцайка, буду цябе прасіць парады. У маёй вёсцы часта бываюць забавы. На гэты танцавальны вечар збіраецца многа моладзі. Тут я спатыкаюся з дзяўчынай з суседняй вёскі. Я яе добра ведаю з нашых школьных год. На забаве час ад часу запрашаў яе танцаваць і заўсёды мы аб нечым пагутарым. Нават часам яна першая стане да мяне гаварыць. І вось на апошняй забаве, якая была нядаўна, танцаваў я з ёю вечар і праводзіў дамоў. І ад таго часу стаў моцна думаць аб ёй, бо я яе пакахаў і адчуў, што мяне спаткала сапраўднае каханне, якога ў маім жыцці яшчэ не было. Яна аб тым не ведае, што я яе пакахаў. І я хацеў бы ёй сказаць, але не ведаю як і калі, бо не ведаю ці цяпер з ёю спаткаюся на забаве, бо ўжо канчаюцца канікулы (вучыцца яна ў сельскагаспадарчым тэхнікуме) і яна паедзе.

Надрукуй, Сэрцайка мой ліст і напішы мне, як я маю паступіць. Чакаю хуткай парады.

Твой сталы чытач
з Беласточчыны.

Дарагі **Чытач!**

Вельмі падабаецца мне твой ліст. Мілы, разумны. Вельмі добра, што ты пачаў вучыцца і думаеш вучыцца далей. Навука заўсёды чалавеку патрэбна, з ёй многа лягчэй жыць. Жадаю, каб паспяхова закончыў таксама тэхнікум. Як пішаш, пакахаў ты першы раз у жыцці. Так, гэта прыемнае пачуццё, хоць бывае цяжкае. Пішаш, што не ведаеш, ці ты падабаешся гэтай дзяўчыне. Думаю, што напэўна так, бо калі б было інакш, не танцавала б з табою цэлы вечар (а прычыну заўсёды лёгка знайсці) і не пайшла б з табой дахаты. Пішаш, што спаткала цябе сапраўднае каханне. Ну, аб гэтым мне цяжка судзіць, бо ў такіх гадах як ты, веру, што і перакананы ты, што больш нікога не пакахаеш, што гэта спаткаў ты сапраўдна, як пішаш, каханне. Жадаю, каб так і было ў сапраўднасці. Пытаеш, як сказаць дзяўчыне аб гэтым. Безумоўна. Тактоўна, далікатна. Пры першай сустрэчы на забаве. Вечар доўгі і часу хопіць. Ты сам павінен пераканацца, ці ты ёй падабаешся. Калі пераканаешся, што так, дык можаш адважыцца на гэты крок. Напрыклад, нават у танцы мацней паціснеш руку, ці бліжэй прытуліш да сябе і яна зразумее. Напэўна зразумее. Тады, калі пераканаешся, што яна не пярэчыць гэтаму, што таксама трошачкі схіляецца да цябе, будзь пэўны, яна таксама цябе кахае. Калі табе мала гэтага, тады можаш, адводзячы яе дамоў, сказаць ёй, што яе кахаеш. Запытаць яе ці ты ёй падабаешся і ці мае ахвоту з табой дружыць. Вось і ўсё. Але аказію да сустрэчы мусіш знайсці. Калі б яна не прыйшла на забаву, дык ты паедзеш у яе вёску на забаву ці прыдумай іншую нявінную, нібы выпадковую, сустрэчу.

Жадаю табе поспехаў

СЭРЦАЙКА

— У гэтым каюся. Неяк выпала з галавы. Натуральна, сваяцкія абавязкі — гэта самыя святыя абавязкі. Падумаю, як можна ўсё выправіць. Можа быць, з часам мы дадзім вам магчымасць...

Паяўленне Шлітсена перапыніла гэтую размову. Пачціва пакланіўшыся Нунке і ледзь кіўнуўшы галавой у бок Фрэда, ён стаяў побач са сваім шэфам, чакаючы, пакуль той запросіць яго сесці.

Гледзячы на абодвух сваіх начальнікаў, Фрэд ледзьве стрымліваў усмешку. Надта ўжо непрэзентабельны выгляд меў Шлітсен у параўнанні з Нунке. Адзін выхалены, падцягнуты, у элегантным спартыўным касцюме, у бездакорна свежай кашулі. Другі — прыземісты, з адвіслым жыватом, на якім занадта вузкі пінжак шчыльна прылягаў і лез уверх, а таму полы касабочыліся, стаялі тырчком. Твар Шлітсена, хоць і старанна выгалены, таксама чамусьці здаваўся неахайным. Пад выцвілымі, калісьці напэўна блакітнымі вачыма віселі мяшкі, шчокі глыбокімі баразнамі клаліся на каўнер кашулі, на лысаватым чэрапе дзе-нідзе тырчэлі валасінкі. Нікому б і ў галаву не прыйшло, што такі вось можа працаваць у разведцы — звычайны на выгляд бюргер, які ацяжэў ад празмернага ўжывання піва. Вось хіба што толькі рот выражае волю і ўпартасць. Роўна прарэзаныя вусны сціскаюцца ў прамую жорсткую лінію — цяжка нават уявіць, што яе можа крануць усмешка.

Атрымаўшы дазвол сесці, Шлітсен запытальна глянуў на Нунке, а калі той сцвярджальна кіўнуў, перавёў свае бясколерныя вочы на Фрэда.

— Наколькі я зразумеў, гер Нунке падрыхтаваў ужо вас да таго, што мы хочам даць вам адно важнае даручэнне?

— Так, але не сказаў якое.

— Перш, чым растлумачыць сутнасць справы, я хацеў бы зрабіць адну заўвагу. Тое, што мы вам даручаем, не ўваходзіць у кола вашых непасрэдных абавязкаў. Такім чынам за вамі застаецца права выбару: вы можаце згадзіцца выканаць заданне або адмовіцца, калі палічыце яго для сябе занадта цяжкім. Для вашай будучай кар'еры было б лепш, калі б вы згадзіліся.

91

— Думаю, трэба зыходзіць не з інтарэсаў маёй будучай кар'еры, а з поспеху або няўдачы выканання задання, — кінуў Фрэд.

— Мне падабаецца ваша разважлівасць у падыходзе да справы, — пахваліў Шлітсен з такой абыякавай ветлівасцю, што Фрэд ледзь стрымаў сябе, каб не адказаць якой - небудзь з'едлівай рэплікай.

— Мы доўга размяркоўвалі, каму можна даручыць гэтую місію, і ўсе прыйшлі да вываду — ваша кандыдатура з усіх поглядаў самая прыймальная.

— І вы ў тым ліку? — непрыкрытая іронія гучала ў голасе Фрэда.

— Чаму вас цікавіць іменна мая думка? — з націскам на слове «мая» запытаў Шлітсен.

— Бо вы ўжо раз давалі мне пажаданні ў дарогу.

— Я толькі што пахваліў вашу разважлівасць, а цяпер мушу зрабіць заўвагу: загады кіраўніцтва школы не павінны абмяркоўвацца.

— Загад будзе выканан. Я чалавек ваенны і ведаю дысцыпліну, але ў парадку разбору праведзенай аперацыі маю права выказаць сваю думку. Дык вось: шкода, калі фізічныя і маральныя сілы людзей затрачваюцца дарэмна. Зброя разведчыка — гэта яго нервы.

— Давайце, гершафтэн, спынім дыскусію і пяройдзем да справы, — умяшаўся Нунке.

— Маеце поўную рацыю, — ухіліўся Шлітсен.

(Працяг за тыдзень)

92

КІНО

Праграма
на 8 — 13.IX.1964 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Transport z raju" (jugosłowiański), 8—10, „Sedzia dla nieletnich" (NRF), 11—13.

Кляшчэлі
„Koledzy" (radz.), 8—10, „Sedzia dla nieletnich" (NRF), 11—13.

Дубіны
„Całe złoto świata" (francuski), 12—13.

Нараў
„Droga do przystani" (jugosł.), 9—13.

Нараўка
„Ewakuacja" (radz.), 9—13.

Чаромуха
„Wyprawa w Tatry Słowackie" (czeski), 8—10, „Serca trzech dziewcząt" (jugosł.), 11—13.

Чыжы
„Dwa żebra Adama" (polski), 9—13.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Następcy tronów" (włoski), 9—13.

Бранск
„Czarny żwir" (NRF), 8—10, „Wilczy bilet" (polski), 11—13.

Орля
„Ludobójcy" (szwedzki), 9—13.

Райск
„Haszek i jego Szwejk" (radz.), 9—13.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„My z 9-tej a" (czeski), 8—10, „Serca trzech dziewcząt" (jugosłowiański), 11—13.

Міхалова
„Skradziono plany" (angl.), 8—10 „My mężczyźni" (radz.), 11—13.

Супрасль
„Harry i kamerdyner" (duński), 8—10, „Topór z Wanasbeck" (NRD), 11—13.

Чорна Беластоцкая
„Chcemy się bawić" (USA), 8—9 „Miłość i gniew" (angl.), 10—11, „Życie Adolfa Hitlera" (NRF), 12—13.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„Jutro na orbicie" (radz.), 8—10, „W rytmie rock and rolla" (angielski), 11—13.

Мілейчыцы
„Dziecięce marzenia" (radz.), 8—10, „Statek odpływa o świcie" (radz.), 11—13.

Нурэц
„Zaczęło się pod semaforem" (pol.), 8—10, „Wojna trojańska" (włoski), 11—13.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Złodziej z Bagdadu" (angielski), 8—10, „Pięć dni i pięć nocy" (radz.), 11—13.

Сухаволя
„Opowieść sentymentalna" (radziecki), 8—10, „Wszystko dla psów" (angl.), 11—13.

Шудзялава
„Przemytnik z Piemontu" (fran. włoski), 9—13.

Янаў
„Patria o muerte" (pol.), 8—13.

Сідра
„Wyrok na Vc" (jugosł.), 8—10, „Jedyna szansa" (włoski), 11—13.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Gdzie jest generał" (polski), 12—13.

Новы Двор
„Mecz w piekle" (czeski), 12—13.

Ружаны Сток
„Safira" (angl.) 8—9, „W rytmie rock and rolla" (angl.), 10—11 „Dwa żebra Adama" (polski), 12—13.

ТЭАТРЫ

Тэатр ім. Вянгеркі (выязная група)

Драгічын
„Odwety" L. Kruczkowskiego 9.IX.

Сямяцічы
„Odwety" L. Kruczkowskiego 10.IX.

Кляшчэлі
„Odwety" L. Kruczkowskiego 11.IX.

Чаромуха
„Odwety" L. Kruczkowskiego 12.IX.

Мілейчыцы
„Odwety" L. Kruczkowskiego 13.IX.

— Якія толькі не бываюць моды на свеце, каб іх маланка спаліла! Вось пазычыш што-небудзь чалавеку, а потым і не дапамінайся пра сваё. Дапамінацца пачнеш — ворагам да смерці застанешся.

— Куды ты, кумок, гнеш, га? — перапытаў сусед у кашулі ў клетку.

— Я не гну — гэта мяне так гне... Ого, цяпер хай просяць - распросяцца, іржавага цвіка не пазычу, во!

як бы гэта была нармальная размова.

— Мяне аж хэлера затрасла, але стрымаўся ды пытаю другі раз: значыць, дакладней скажы, калі аддасі?

— Заедзь у суботу пасля рэботы, калі мяне не будзе ў хаце... Чаго нервуешся, не з'ем тваёй бараны, яна жалезная...

— Вярнуўся я дамоў, як бы мне хто па мордзе даў, а ў кухні сядзіць мой знаёмы і просіць, каб на дзень хамута яму

КАЗКІ ПРА ЛАСКУ

— Старэеш, куме, скнэраю робішся, але на іржавых цвіках не разбагацееш.

— Ды не аб багацтве клапачуся, даводзіцца аглядацца, каб нажытае не прапала.

— Ой, бядуля ты...

Але ў гэты момант кумок перабіў свайго суседа і пачаў далей бедаваць так хутка, што ніхто не паспеў яму перабіць.

— ...народ, браток, прыхваснем зрабіўся, чужой уласнасці ні чуць не шануе. Браць — бяруць, а аддаваць хацелі б на тамтым свеце, гарачымі вугалькамі. На той нядзелі мой супражнік пазычыў у мяне касу, увечары меў траву скасіць, але прычёс яе праз тыдзень з адламаным вярхом ды кажа: «так было». Каб ты згарэў, нямецкая яшчэ каса, рэзала бы брытва...

— Ну, так... — разявіў рот сусед, але кумок тут жа зноў загаварыў:

— ...альбо другі выпадак: зямляк пазычыў барану. Чакаю тыдзень, другі — не адвозіць, сукін кот! Іду да яго і кажу: мілы мой, калі барану аддасі?

— Пасля дажджу ў чацвер, — гаворыць ён,

пазычыў. Паказваю яму на сваю патыліцу ды кажу:

— Во, дзе сядзяць у мяне твае просьбы... Выходзіць, аддай жонку дзядзьку, а сам ідзі да Надзькі. Мо' яшчэ хочаш, каб каня даў ды ключы да хаты?!

— Абразіўся знаёмы і павярнуў аглоблі. Цяпер у вёсцы прразываюць мяне жылаю, скупым, скнэраю, і чорт ведае чым яшчэ!

— Не ўмееш, кумок, жыць з людзьмі. Мяне, напрыклад, усе хваляць у вёсцы. Просіць сусед пазычыць брытву, я з радасцю даю яму старую, тупую брытву, хай сабе ёрзае перад люстэркам на здароўе. Просяць вядро — даю вядро і перапрашаю, што яно без вуха, бо лепшага не маю. Давялося ладзіць суседу абруча — прыношу яму іржавай бляхі, што валялася ў крапіве ад самай вайны. Людзі кажуць пра мяне: які ён добры, спагадлівы, адно гаспадар з яго бесталковы. Нічога патрэбнага ён не мае.

Так, так, браток — з людзьмі трэба ўмець жыць.

Дзядзька Лявон

Дзеці добрых бацькоў бываюць пераважна дрэннымі, дзеці дрэнных — добрымі. Ці не прычынілі вы ненарокам крыўды сваім дзецям, жадаючы ўвесь час быць добрымі бацькамі.

— Марыся?
— Не.
— Зося?
— Не.
— Валя?
— Не.

— Вопытны трэпер.

ПАМІЖ ЖАНЧЫНАМІ

У гасцях адна пытаецца ў другой:

— Ведаеце, гэты мужчына, што сядзіць побач з гаспадыняй, увесь вечар не спускае з мяне вачэй. Ці не скажаце, хто ён такі?

— Псіхіятр.

АДКУЛЬ

Снедаючы, пан Маліноўскі ўбачыў у ранішняй газеце свой некралог. Са злосцю звоніць сябру:

— Прачытаў ты сёння мой некралог?

— Так. А адкуль ты звоніш?

ЗНАЙШОЎ

— Вельмі выгодна я памяняў свой саксафон.

— На што?

— На матацыкл «Яву».

— Дзе ж ты знайшоў такога дурня?

— Жыве побач, за сценкаю.

НАЗІРАЛЬНІК

Белы колер азначае радасць. Таму шлюбны ўбор маладой заўсёды белы, а маладога... чорны.

ДОБРЫ ЗВЫЧАЙ

Бацька сыну:

— Помні, што добры звычай — гэта спачатку падумаць, а потым сказаць.

— Згодзен, ды што з таго, пакуль я абдумваю адно, дзяўчына пачынае ўжо гаварыць пра іншае.

САМ ВІНАВАТЫ

— Ваша дачка згадзілася быць маёй жонкай.

— Самі вінаваты. Навошта прыходзілі сюды штодзённа вечарам?

ДУМКІ ЯСЬКІ АПАЛОНІКА

Вокны, праз якія выглядала дзяцінства, былі надта чыстымі і яснымі.

*

Кожны злодзей мае сваю мараль.

*

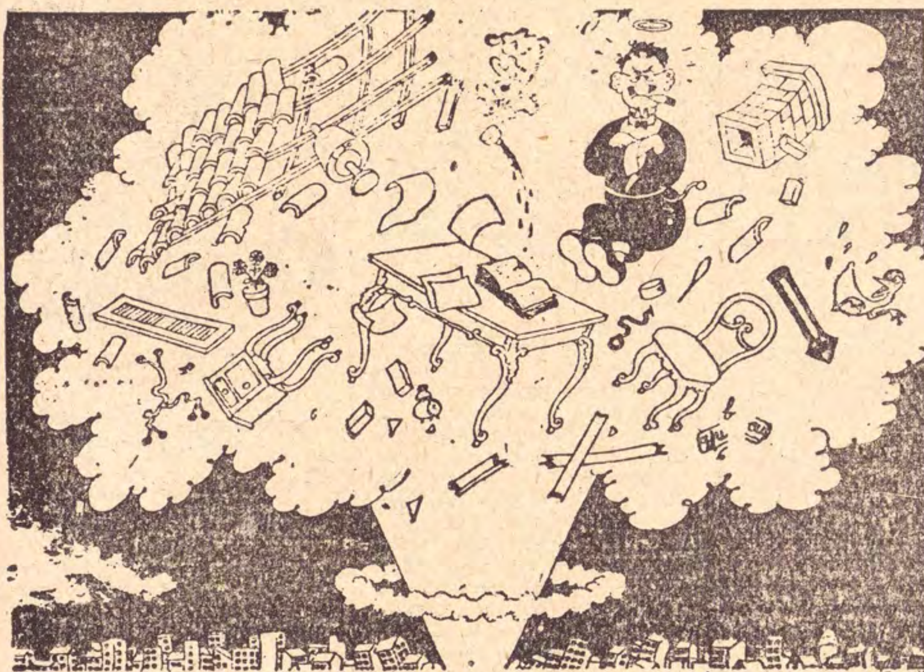
Хто глядзіць у будучыню, той у вялікай пашане мае рэчаіснасць.

*

Кожная глыбіня мае свае дно.

*

Хто не лічыцца са словамі, шмат траціць.

— Гэты малы знізу зноў робіць доследы.

УСЯЧЫНА

У цэнтры Капенгагі прахожыя могуць пабачыць вось гэтакае відовішча. Звычайны шкілет палажылі ў капаньку і прыкрылі стройным капелюшом. Карта інфармуе прахожых, што гэта партрэт Галдуатэра, які зараз стараецца здабыць пасаду прэзідэнта ЗША. (на)

АКЕНЦА ДУМАК

Там, дзе кожны лічыць сябе найлепшым, можа існаваць толькі пыхлівая гордасць і ганарыстасць. але няма чаго шукаць разумення ўзаемнай салідарнасці, бо яе перадумовай роўнасць.

Н. В. ШАЛГУНОЎ (1824—1891) — буйны рускі публіцыст.

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе Яўгеня Календы з Залешан, Гайнаўскага павета, змяшчаем песню.

РУСКАЯ КРАСАВІЦА

Кто выходит рано в поле?
Кто встречает в поле зорю?
Девушка-колхозница —
Молодцу бессонница.
На груди её коса.
С поволокою глаза.
Стар и млад — вся улица —
Девушкой любуется.

Припев:

Ох, недаром славится
Русская красавица,
Ох, недаром, ох, ох, недаром,
Русская красавица!

Не она ли у дубравы,
Соревнуясь, косит травы,
У крутого бережка
Черноброва девушка.
Не о ней ли по ночам
Играют песни по садам,
Топчут травы вешние
Гармонисты здешние...

Припев.

Не ее ли у дубравы
Встретил нынче парень бравый.
Встретил и сторонится, —
Экая колхозница.
Посмотрел, промолвил: «Ох,
Ох, влюбиться, не дай бог!»
А уйти не хочется.
Смотрит — не насмотрится.

Припев.

Не она ль к реке подходит,
Светлых глаз с воды не сводит,
К речке наклоняется,
Смотрит, удивляется:
«Неужели это — я,
Может алая заря
В небе разгорается,
В речке отражается!»

Припев.

Не заря повинна в этом, —
Хороша зимой и летом
Та, что всюду славится,
Девушка - красавица.
Что же скажете тогда,
Когда яркая звезда
На груди появится,
Та, что полагается?

Припев.

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony: red. naczelny 25-89, centrala i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK ... nie — 14.40 zł, rocznie — 28.80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy 37-41 do 45. Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, odrocz- za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa, ul. Wilcza 46. Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $ w Europie, 5 $ — w USA. Nakład 5458. Bitk L-1